

YOUMIG - Unapređenje institucionalnih kapaciteta i pospešivanje saradnje u cilju suočavanja i postupanja u skladu sa uticajima transnacionalnih migracija mladih

Rezultat 6.1

Lokalna strategija za unapređenje kapaciteta uprave i usluga vezanih za migracije mladih

KANJIŽA, SERBIA

April 2019

Lokalna strategija za unapređenje kapaciteta uprave i usluga vezanih za migracije mladih

KANJIŽA, SERBIA

Ova Lokalna strategija je razvijena u okviru projekta 'YOUMIG - Unapređenje institucionalnih kapaciteta i pospešivanje saradnje u cilju suočavanja i postupanja u skladu sa uticajima transnacionalnih migracija mladih'.

YOUMIG je strateški partner sufinansiran od strane fondova Evropske unije (ERDF, IPA) u okviru Dunavskog transnacionalnog programa. <http://www.interreg-danube.eu/youmig>.

Identifikacioni broj projekta: DTP1-1-161-4.1

Vodeći partner: Centralni zavod za statistiku Mađarske

Informacije objavljene ovde su viđenje autora i Upravno telo nije odgovorno za način na koji će date informacije biti iskorišćene.

UREDNIK SERIJE LOKALNIH STRATEGIJA:

Bela Šoltes

AUTORI SERIJE LOKALNIH STRATEGIJA (ZAJEDNIČKIH POTPOGLAVLJA):

Veselina Dimitrova, Elisabet Gruber, Borut Jurišič, Tamaš Kiš, Nataša Kump, Amna Potočnik, Jelena Predojević-Despić, Ekaterina Skoglund, Bela Šoltes, Branislav Šproha, Nada Stropnik, Boris Vano

AUTORI OVOG IZDANJA (NACIONALNIH I LOKALNIH POTPOGLAVLJA):

Gordana Jordanovski, Gordana Bjelobrck, Marija Jovanović, Marija Mucić, Jelena Predojević-Despić, Dr Agneš Slavić, Dragana Lukić- Bošnjak

ILUSTRACIJE:

Timea Maria Čeh, Katalin Damjanović

© 2019 YOUMIG projekat.

Sva prava su zadržana.

UVOD¹

Ovaj dokument je Lokalna strategija u vezi sa migracijama mladih za Kanjižu, u Srbiji. Njegov cilj je da pruži strateški pregled mogućnosti za unapređenje kapaciteta lokalne samouprave kao i službi koje su povezane sa emigracijom, imigracijom i povratnom migracijom mladih ljudi.

Lokalna strategija je razvijena u okviru transnacionalnog projekta *'YOUMIG - Unapređenje institucionalnih kapaciteta i pospešivanje saradnje u cilju suočavanja i postupanja u skladu sa uticajima transnacionalnih migracija mladih'*, sufinansiranog od strane Evropske unije.

Dokument su napisali članovi YOUMIG konzorcijuma koji uključuje istraživačke ustanove, statističke zavode i lokalne vlasti iz osam zemalja. Autori svakog pod-poglavlja su navedeni u fusnotama.

Struktura Lokalne strategije je sledeća: na početku je kratak rezime koji sadrži glavne preporuke i pregled projekta YOUMIG, a za njima slede četiri poglavlja.

Poglavlje 1 predstavlja konceptualnu i empirijsku polaznu tačku projekta YOUMIG uopšte i zaključke za opštinu KANJIŽA. Ovo poglavlje objašnjava zašto su migracije mladih ljudi od ključne važnosti za donošenje politika na lokalnom nivou, kako je osmišljena prva faza lokalnog istraživanja i koji su najvažniji trendovi za KANJIŽU.

Poglavlje 2 predstavlja statistička dostignuća projekta. Na osnovu dostupnih podataka u statističkim ili administrativnim ustanovama, kao i lokalnog istraživanja sprovedenog u KANJIŽI, istraživači su proizveli statističke indikatore koji mogu da pruže kompleksne kvantitativne informacije o migracijama mladih i njihovom lokalnom kontekstu. Lokalni donosioci odluka mogu da iskoriste ove indikatore za praćenje razvoja situacije na lokalnom nivou, za planiranje politika na koje utiče emigracija, imigracija i povratna migracija mladih ljudi, a da one budu zasnovane na dokazima.

Poglavlje 3 predstavlja postignuća projekta u odnosu na kreiranje lokalnih politika. Istraživači u YOUMIG-u su objedinili neke postojeće dobre prakse iz drugih evropskih zemalja sa ciljem

---

¹ Autor uvoda i urednik serije YOUMIG Lokalnih strategija: Bela ŠOLTES (Centralni zavod za statistiku Mađarske)

da se primene u kontekstu Dunavskog regiona. Na osnovu tih primera i nalaza iz lokalnog istraživanja, KANJIŽA je sproveda dve projektne aktivnosti: testiranje ciljane intervencije u vezi sa lokalnim društvenim pitanjem u vezi sa migracijama (Pilot aktivnost, i uvođenje mehanizama za pružanje informacija mladim imigrantima, emigrantima i/ili povratnicima (One-stop-shop).

Poglavlje 4 predstavlja zaključke projekta koji se tiču građenja transnacionalnih i partnerstava na više nivoa upravljanja. Opštine se ne mogu same izboriti sa problemima koje izazivaju migracije. Međutim, mogu da sarađuju sa institucijama na EU nivou, sa institucijama na nacionalnom nivou i sa opštinama iz drugih zemalja. Preporuke za politike za nacionalni nivo SRBIJE je YOUMIG rezimirao u ovom poglavlju.

U Aneksu je predstavljen Data Toolkit. Ovaj softver sadrži sva lokalno relevantne podatke koji su sakupljeni u okviru projekta YOUMIG, kao i u stručnim studijama i analizama. Lokalni nosioci procesa mogu koristiti Data Toolkit da bi pristupili svim rezultatima YOUMIG-a, i da nastave praćenje i evaluaciju trendova migracija mladih i nakon završetka projekta.

Svi projektni dokumenti na koje se Lokalna strategija poziva, ako i dokumenti koje su pripremile opštine učesnice na projektu se nalaza na YOUMIG veb sajtu: <http://www.interreg-danube.eu/approved-projects/youmig/outputs>.

EXECUTIVE SUMMARY²

Migracija je proces koji se odvija širom sveta. Smatra se da je to proces koji donosi korist ali i izazove i društvima iz kojih se migrira i onih u koje se migrira – to je naučna perspektiva. Raznovrsnost izazova vezanih za migraciju je najočitija na lokalnom nivou. Međutim, mala naselja koja se bore sa emigracijom teško mogu videti dobre strane globalnog pokreta čija je posledica to da ljudi iz njih odlaze. Da li je zaista u pitanju nepovratan proces koji će dovesti do toga da mali gradovi u Srbiji potpuno nestanu, ili postoji nešto što može da se učini?

Nakon dve i po godine zajedničkog rada istraživača, naučnika i raznovrsnih stručnjaka, možemo odgovoriti – da, mnogo toga još može da se uradi! Opštine moraju biti proaktivne i urade ono što je u njihovoj nadležnosti, moraju jačati svoje kapacitete da bi mogli da reaguju na izazova na odgovarajući način i blagovremeno, ali moraju aktivno tražiti načine da ih pretvore u benefite i za emigrante i njihove porodice. Treba da zauzdaju pokretačku snagu ljudi koji strastveno vole svoj grad. Mladi žele da rade *sa* mladima i *za* mlade da ukažu na nove perspektive i nove mogućnosti koje do sada nisu bile razmatrane. Administracija mora da iskoristi taj impuls i uloži u svoju omladinu.

Pošto se Kanjiža suočava sa emigracijom i nalazi se među opštinama sa najvećim udelom visoko-obrazovanih emigranata, rešenja moraju da udu prilagođena demografskim izazovima o kojima se mora znati više.

U okviru projekta YOUMIG je sprovedeno nekoliko aktivnosti, a njihovi rezultati su:

Lokalna status kvo analiza (LSKA) – je dokument koji obezbeđuju sveukupnu analizu izazova vezanih za migraciju mladih iz perspektive samih mladih migranata, ali i lokalnih nosilaca procesa. Dozvoljava donosiocima odluka i rukovodiocima institucija da čuju priče o migraciji, razloge za i protiv emigracije/povratka, o administrativnim procedurama za koje ljudi smatraju da mogu biti unapređene, kao i predlozima koji bi doprineli tome da se ljudima uopšte pojednostavi život.

Istraživanje malog obima – moćno sredstvo za lokalnu administraciju koje je zahvaljujući projektu YOUMIG ima razvijenu metodologiju, a relevantna pitanja mogu da se zamenjuju u zavisnosti od potreba. Može se sprovoditi onoliko često koliko je to potrebno.

---

²Autori potpoglavlja: Dragana LUKIĆ-BOŠNJAK (Opština Kanjiža), Jelena PREDJEVIĆ-DESPIĆ (Institut društvenih nauka)

One-stop shop – pristup koji objedinjuje lokalne poslodavce i tražioce posla.

Pilot akcija – serija foruma, radionica i predavanja tokom kojih ljudi dele svoja migraciona iskustva i priče u uspehu ili neuspehu.

Studijske posete – razmena iskustava i poređenje uspešnih mehanizama koje koriste organizacije koje deluju u sličnim oblastima.

URNU šeme saradnje – osnova za konstruktivan dijalog i saradnju institucija na nacionalnom nivou sa lokalnim telima i institucijama u cilju razvoja lokalnih zajednica.

Ovi rezultati bi trebali da budu uzeti u obzir tokom sastavljanje **nove Strategije razvoja opštine Kanjiža za period 2020-2030**, koja bi morala da sadrži poglavlje koje se bavi migracijom (pošto prethodna nije). U vreme nastanka prethodne strategije, emigracija nije bila toliko zastupljena koliko danas. Rad na projektu YOUMIG opštini pruža mogućnost – u smislu podataka, metodologija i rezultata istraživanja – a većina naselja u okruženju ih nema. Ovi faktori će biti od izuzetnog značaja za izradu lokalnih akcionih planova u vezi sa migracijom mladih, ekonomskim razvojem i zapošljavanjem mladih.

Preporuke

Prema istraživanju rađenom u okviru projekta YOUMIG, veliki deo mladih ljudi se seli u inostranstvo prvenstveno zbog ekonomske situacije, manjka mogućnosti zaposlenja, niskih ličnih dohodaka i ograničenih mogućnosti.

Iz ove perspektive, bilo bi korisno za **lokalnu administraciju da ima otvorenu komunikaciju sa javnošću**, da obaveštava građane o razvojnim planovima, merama zapošljavanja i drugim merama koje bi mogle da utiču na njihovu odluku o emigriranju.

Stalna komunikacija sa lokalnom omladinom treba da se uspostavi da bi se došlo do njihovih stavova prema migraciji. To se može izvesti na nekoliko načina: **onlajn ankete**, tokom debata, foruma i radionica **licem u lice**.

Onlajn kanali treba da budu iskorišćeni da bi se saznalo šta misle ljudi **ljudi koji žive van opštine** (emigranti) – koji su njihovi stavovi prema povratku, koji su predlozi za unapređenje koje treba čuti. Takve platforme se takođe mogu koristiti da se pruže informacije o **mogućnostima zapošljavanja** u opštini, a njen uspeh će biti zasnovan na razumevanju važnosti dobrovoljnog učešća na toj otvorenoj platformi i od strane poslodavaca i tražilaca zaposlenja. Može se nalaziti na veb sajtovima opštine, Kancelarije za mlade i na Fejsbuku.

Efikasnija **intrainstitucionalna komunikacija** će takođe biti od koristi i administraciji i građanima.

Korišćenje stručnih lokalnih studija i istraživanja, kao što su LSKA i istraživanje malog obima pre sastavljanja strategija, politika i donošenja značajnih odluka čini zdravu bazu za dobro osmišljen dokument za koji velika šansa da će biti primenjen i praćen. Važno je izgraditi kapacitete lokalne samouprave (LSA) da bi se bolje razumevali trendovi migracija (uzimajući u obzir unapređene indikatore, Data Toolkit, itd.) i kako njima upravljati. To se može postići putem obuka koje pružaju relevantne nacionalne institucije kao što su Zavod za statistiku i naučne institucije.

Istraživanje malog obima je nešto što Kanjiža može da ponudi drugim opštinama, na primer pograničnim opštinama u Srbiji koje su u sličnoj situaciji što se tiče migracije mladih. Ona bi mogla da postane dobar **nacionalni indikator** migracije mladih.

Podrška za OZ co-working prostor, i administrativna i finansijska, bi omogućila mladima da naprave svoje prve korake prema uspostavljanju sopstvenog biznisa. Co-working prostor je mesto gde mladi ljudi mogu da odu i sarađuju sa ostalim korisnicima o prošire svoja znanja ako nemaju sopstveni **fizički radni prostor**. To je takođe i mesto za održavanje **foruma, predavanja i radionica** na kojima se uči o različitim aspektima poslovanja. Dobro informisano i sposobno osoblje, ljudi koji su entuzijasti i imaju znanje u njihovim oblastima bi bili dobra investicija pošto bi mogli da povežu ljude i predlože relevantne stručnjake ili institucije. Takođe bi bilo korisno da co-working prostor bude na lokaciji dostupnoj ljudima sa smetnjama u kretanju.

Saradnja na više nivoa upravljanja bi trebala da bude zasnovana na izazovima čije rešavanje zahteva saradnju nacionalnih i lokalnih institucija i tela kroz konstruktivni dijalog i spremnost da se dođe do rešenja, i treba da bude orijentisana **na korist na lokalnom nivou**. Saradnja bi trebalo da uključi Zavod za statistiku Republike Srbije, istraživačke institucije (npr. Institut društvenih nauka) i lokalnu samoupravu. Ova trilateralna saradnja se pokazala veoma uspešnom i u projektu YOUMIG i njegovom prethodniku, projektu SEEMIG. Razvoj uspešnog dijaloga između relevantnih institucija koja rezultira sveukupnim razvojem gradova i opština može biti inicirana i primenjena na lokalnom nivou. Na primer, Stalna konferencija gradova i opština bi mogla da inicira takvu vrstu dijaloga sa relevantnim ministarstvom, fondom ili službom.

Sve ove preporuke su zasnovane na aktivnostima i njihovim rezultatima koje su detaljnije elaborirane u tekstu koji sledi.

- Danube Region (defined by the Interreg Danube Programme)
- YOUMIG countries/regions
- YOUMIG, cities of academic and statistical partners
- YOUMIG, local municipalities

YOUMIG - Unapređenje institucionalnih kapaciteta i pospešivanje saradnje u cilju suočavanja i postupanja u skladu sa uticajima transnacionalnih migracija mladih

Projekat iz Transnacionalnog Dunavskog programa.

- Datum početka: 01-01-2017
- Datum završetka: 30-06-2019
- Budžet: 2.718.853 EUR (Doprinos ERDF: 2.055.179 EUR, doprinos IPA: 255.846 EUR)
- Broj poziva: Poziv 1
- Prioritet: 4 (Dobro upravljanje u Dunavskom regionu)
- Specifični cilj: 4.1. (Unapređene lokalnih kapaciteta za hvatanje u koštac sa velikim društvenim promenama)

Partneri na projektu:

- Vodeći partner: Centralni zavod za statistiku Mađarske (HU)
- Rukovodioci radnih paketa: Bečki univerzitet (AT), Lajbnicov institut za istraživanje Istočne i Jugoistočne Evrope (DE), Mariborska razvojna agencija (SI), INFOSTAT – Institut za informatiku i statistiku (SK)

- ERDF partneri: Opština Segedin (HU), Grad Grac (AT), Institut za ekonomska istraživanja (SI), Rumunski institut za istraživanje nacionalnih manjina (RO), opština Sfantu George (RO), Nacionalni statistički institut Bugarske (BG), opština Burgas (BG), gradska opština Rača- Bratislava (SK)
- IPA partneri: Republički zavod za statistiku, Srbija (RS), Institut društvenih nauka (RS), opština Kanjiža (RS)
- Pridruženi strateški partneri: Zavod za statistiku Austrije (AT), Grad Karlsruhe (DE), Savezni institut za populaciona istraživanja (DE)

YOUMIG, u kojem je saradivalo 19 partnera iz 8 zemalja, želi da da podršku lokalnim samoupravama da iskoriste razvojni potencijal migracija mladih, što će uticati na to da će Dunavski region biti konkurentniji i da će upravljanje u njemu biti bolje. Cilj projekta je da se ojačaju njihovi institucionalni kapaciteti da bi se unapredili oskudni dokazi o migraciji mladih, ali i da se pospeši donošenje politika koje za fokus imaju ljudski kapital. Zavodi za statistiku i istraživačke ustanove se povezuju sa lokalnim vlastima putem kompleksne, transnacionalne, prilagođene saradnje na više nivoa da bi se načinile lokalne strategije razvoja koje su zasnovane na unapređenim indikatorima uticaja migracija mladih, i da bi se uveli transnacionalno testirani alati za upravljanje lokalnim izazovima. Rezultat je da institucije i nosioci procesa kroz intenzivnu saradnju postižu jačanje kapaciteta.

Rad u okviru projekta YOUMIG je podeljen na šest radnih paketa (RP). Menadžment (RP1) i komunikacija (RP2) su jedini paketi koji se ne bavi tematskim radom. U skladu sa Konceptualnim okvirom, svi partneri su doprineli razvoju unapređenja dokaza o migracijama mladih i njihovom razvojnom uticaju na Evropsku uniju, nacionalni i lokalni nivo razradivši Lokalne status quo analize za lokalne partnere (RP3). Projekat identifikuje nedostatke u merenjima lokalnih izazova na osnovu sveobuhvatne evaluacije lokalno dostupnih indikatora, i razrađuje i testira nove ili unapređene indikatore migracija mladih (RP4). Projekat unapređuje kapacitete za upravljanje povezanim procesima na lokalnom nivou putem zajedničkog testiranja i predstavljanja dobrih praksi i institucionalnih jedinica prema potrebama lokala (RP5). Projekat se zaključuje transnacionalno testiranim alatima za sve nivoe upravljanja koji doprinose boljim strategijama, politikama i uslugama vezanim za problematiku migracija mladih (RP6).

Svi rezultati projekta YOUMIG se nalaze na

<http://www.interreg-danube.eu/approved-projects/youmig/outputs>.

POGLAVLJE 1

MIGRACIJA MLADIH U KANJIŽI – KONCEPTUALNA I EMPIRIJSKA POZADINA ³

1.1. Konceptualni okvir za izučavanje migracija mladih u Dunavskom regionu: glavni koncepti ⁴

Fokusiranje na mlade je ključni faktor za razumevanje dinamike migracija. Verovatnoća za migraciju je tokom života najveća između perioda detinjstva i odraslog doba. Važni životni događaji koji utiču na odluku o migraciji su: kraj srednješkolskog obrazovnog ciklusa, kao i početak tercijarnog obrazovanja, okončanje visokoškolskog obrazovanja, tranzicija u radni život ili život u partnerskoj zajednici, ili početak samostalnog života. Razlozi za migraciju su značajno povezani sa željom da se unapredi životni standard, a na njih utiču i socio-ekonomski faktori (kapital, migratorna biografija ili životni stil).

Migracija ima značajan uticaj na Dunavski region. U zemljama ili regionima emigracije, udeo mladih i obrazovanih ljudi je veoma visok. Gubitak mladih ne vodi samo u promeni veličine populacije, već i smanjenju potencijalne radne snage, inovacija i znanja i veština. U ciljnim zemljama pridošlice treba da se integrišu.

Migracija je takođe izazov za pojedinca. Dok mladi ljudi često odlaze sa visokim očekivanjima da će unaprediti životni standard, ne postoji garancija da će tržište rada u zemlji destinacije moći da obezbede poslove koji odgovaraju njihovim veštinama. Zbog jezičkih barijera i diskriminacije je primetan fenomen previše kvalifikovanih radnika na nisko kvalifikovanim poslovima. Ovaj tzv. *brainwaste* nosi sa sobom značajne ekonomske troškove, umanjujući podsticaj za obrazovanjem i podrivanjem mogućnosti 'pravog' priliva mozga.⁵

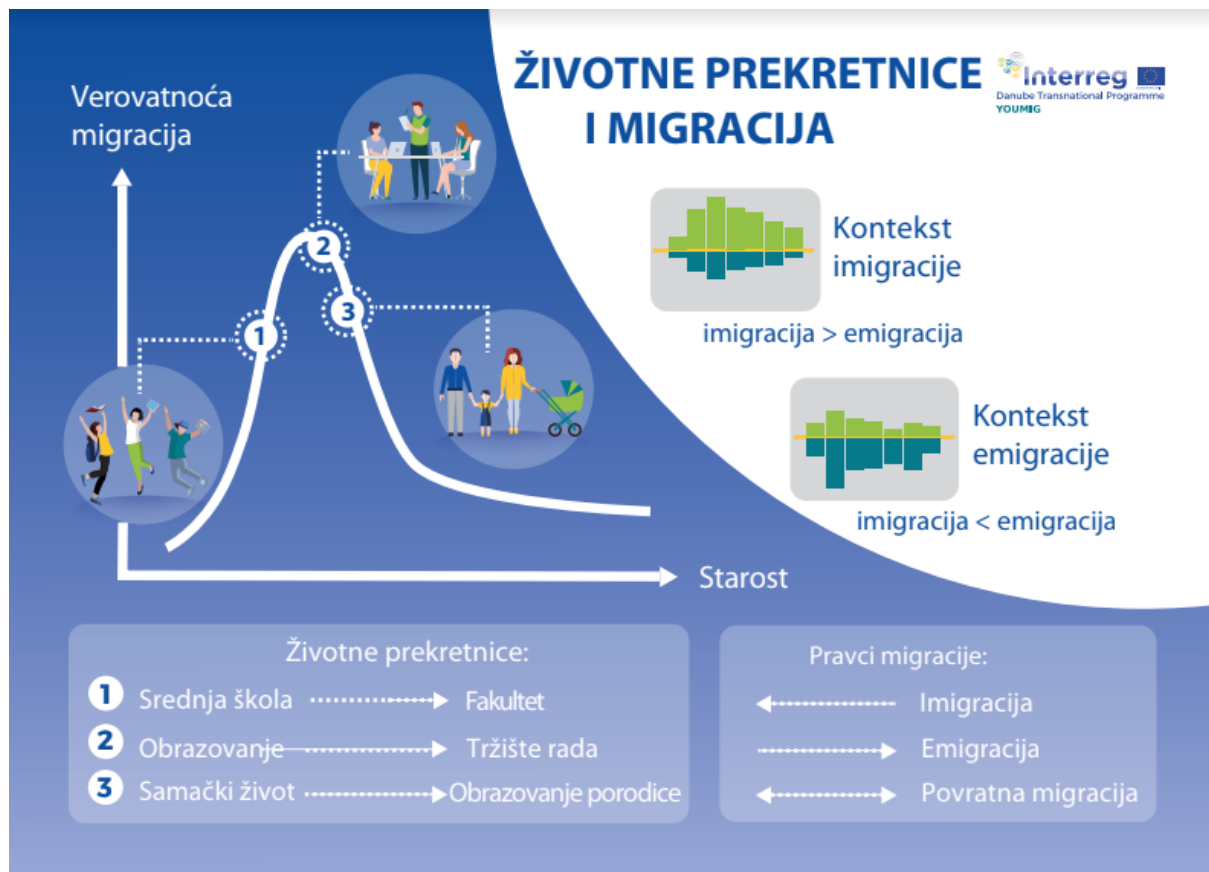

Poglavlje 1 je povezano sa Data Toolkit-om putem tri stručne studije. 'Konceptualni okvir za proučavanje migracije mladih u Dunavskom regionu' i 'Lokalne status kvo analize: metodologija i glavni zaključci komparativne analize 7 opština' su dostupne u Data Toolkit-u u delu 'YOUMIG – Glavni rezultati', preko polja *Konceptualni okvir* i *Status kvo analize*. Lokalna status kvo analiza za datu opštinu se nalazi u delu 'Opština' putem polja *Lokalna status kvo analiza*. Osim toga, osnovne informacije i osnovni podaci za datu opštinu se nalaze u Data Toolkit-u u delu 'Opština' putem polja *Osnovne informacije* i *Osnovni podaci*.

⁴Autor potpoglavlja: Elizabet GRUBER, (Bečki univerzitet)

⁵GARCIA PIRES, A. J. (2015) 'Brain Drain and Brain Waste', *Journal of Economic Development*, 40(1): 1-34.

Slika 1. Idealizovani model životnih prekretnica i migracionih događaja

Postoje tri značajna faktora migracije mladih: rad, obrazovanje i porodica.

Rad ima jak uticaj na migraciju i može se kategorisati u grupe koje uključuju fizički rad, rad koji zahteva određene kvalifikacije ili iskustvo, ili visoko kvalifikovani rad. Migracija zbog rada je često motivisana željom za boljim mogućnostima u inostranstvu, većoj sigurnosti zaposlenja i prihoda. Nezaposlenost mladih, nesigurnost zaposlenja i nivoi zarada su važni faktori za migraciju. Razlike u primanjima takođe mogu privući ljude koji 'zarađuju s ciljem', one koji izdržavaju prezaposlenost tokom određenog perioda da bi po povratku kupili imovinu.⁶ Zbog viših plata i jezičkih barijera migranti često prihvataju poslove koji zahtevaju niže kvalifikacije od onih koje poseduju.

⁶KING, R., LULLE, A., MOROSANU, L. and WILLIAMS, A. (2016) 'International Youth Mobility and Life Transitions in Europe: Questions, Definitions, Typologies and Theoretical Approaches'. Working Paper No. 86. University of Sussex. Sussex Centre for Migration Research.

Obrazovanje navodi mlade na migraciju uglavnom u slučaju želje za obrazovanjem na tercijarnom nivou.⁷ Prelaženje lokalnih i regionalnih granica može biti neophodno da bi se pohađala srednja ili viša škola. Uprkos činjenici da nije lako identifikovati i pratiti migrante koji se kreću sa ciljem obrazovanja zbog različitih pod-tipova i nedovoljnog broja izvora statističkih podataka, broj međunarodnih univerzitetskih studenata raste⁸. Osim toga, većina studenata se ne smatra migrantima i zbog toga se ne prijavljuju. Mobilnost univerzitetskih studenata se deli na 'mobilnost zbog poena' (studenti koji slušaju samo jedan kurs ili studiraju nekoliko semestara u inostranstvu) ili 'mobilnost zbog diploma' (studenti koji odlaze u inostranstvo na ceo studijski program, poput mastera).⁹ Mobilnost studenata u Dunavskom regionu nije usamljen fenomen, ali je često kombinovan sa aspiracijama za unapređenju karijere ili mogućnostima zarade u inostranstvu.

Porodična migracija je takođe bitan faktor. Nastanak partnerske veze, brak i rođenje deteta se najčešće dešavaju u tranzicionoj fazi iz mladosti u odraslo doba i ima velik uticaj na izbor mesta prebivanja. Dok se statistika porodične migracije uglavnom bavi opisivanjem internih migracionih šema, međunarodne porodične migracije u periodu globalizacije dobijaju na značaju u pogledu putovanja i studiranja u inostranstvu. Migracija zbog ljubavi ili 'transnacionalizacija intimnosti', igra sve veću ulogu u donošenju odluke o migraciji.¹⁰ Migracija može i indirektno da utiče na porodicu kada jedna od osoba u vezi ili u braku promeni prebivalište, porodice i partnerstva se razdvajaju. Preseljenje partnera ili mladih porodica u novu zemlju utiče na budućnost njihove dece ili unuka kao delova generacija koje dolaze.

YOUMIG ne posmatra i kategorizuje samo **izazove** vezane za migracije mladih, već se trudi da se pronađu moguće strategije za hvatanje u koštac sa tim izazovima razvijanjem novih perspektiva. Emigracija i imigracija su često viđene kao pretnje i u društvima iz koje stanovništvo odlazi i u onima u koje dolazi. Projekat pokušava da proširi perspektivu da bi se pronašli **pozitivni aspekti** u svim vrstama razvoja u regionu.

Jedan od najpozitivnijih aspekta su **povratne migracije**. Tokom dugog perioda, migracije su negativno ocenjivane u društvima iz kojih stanovništvo odlazi. Viđene su kao jednosmeran proces koji se završava konačnom odlukom o emigraciji; međutim, tokom poslednjih godina

---

⁷ WATERS, J., BROOKS, R. and PIMLOTT-WILSON, H. (2011) Youthful Escapes? British Students, Overseas Education and the Pursuit of Happiness. *Social and Cultural Geography* 12(5): 455–469.

⁸ GMG (=GLOBAL MIGRATION GROUP) (2014): Migration and Youth <http://www.globalmigrationgroup.org/migrationandyouth> (retrieved: April 5th 2017)

⁹ KING, R. AND FINDLAY, A. M. (2012) 'Student migration'. In: Martiniello, M. and Rath, J. (eds) 'An Introduction to Migration Studies: European Perspectives'. Amsterdam: Amsterdam University Press, 257–278.

¹⁰ KING, R. (2002) 'Towards a new map of European migration'. *INTERNATIONAL JOURNAL OF POPULATION GEOGRAPHY*, 8: 89-106.

je nekoliko studija počelo da se bavi temom povratne migracije.¹¹ Generalno postoji četiri tipa povratništva: povratak zbog neuspeha, konzervativizma, inovacije i penzionisanja.¹² 'Karakteristika 'povratka zbog neuspeha' je to što povratnik nije uspeo da se integriše u novo društvo, a nije ni imao dovoljno jake veze da ponovo ode u ciljnu zemlju. Za razliku od toga, 'povratak zbog inovacije' opisuje povratnika koji se uspešno integrisao u strano tržište rada. Osoba koju karakteriše ova vrsta povratka se kasnije vrati u zemlju porekla sa finansijskim sredstvima i znanjem/veštinama i stvara značajne promene u svom društvenom statusu, kao i statusu drugih iz zemlje porekla. Skorašnje studije su se koncentrisale na prednosti koje nastaju povratkom migranata na ekonomski razvoj.¹³ Zbog toga se danas povratna migracija posmatra kao način za vraćanje finansijskog, društvenog i kulturnog kapitala, kao i uvoz znanja. Međutim, realno, do povratka – čak iako je prvobitno planiran – ne dođe uvek. Često nove se lične veze ili ulazak na tržište rada ispreče pokušajima povratka. Puno puta je teško visoko kvalifikovanim migrantima u Dunavskom regionu da se vrate u region ili zemlju povratka zahvaljujući nepodudaranju potražnje i ponude rada u odnosu na njihovo specijalizovano znanje. Ipak je važno videti pun potencijal povratnika i ponuditi više podsticaja za povratak.

Mreže dijaspore nude potencijalna strateška sredstva kojim se može steći dobit od emigracije. Zajednice iseljenika igraju sve veću ulogu kao 'akteri koji pružaju podršku' u mestu iz kojeg stanovništvo odlazi. Danas više od polovine zemalja članica UN imaju svoja odeljenja za dijasporu.¹⁴ Politike za dijasporu imaju veoma raznovrsne prioritete. Mogu da se bave bilateralnim oslobađanjem od poreza za transfere sredstava, ili za vize koje su značajne za zemlje van EU. Danas mreže pokušavaju da razviju i održe kontakte sa emigrantima da bi im olakšali budući povratak, kao i u svrhe ulaganja ili poslovne saradnje. Osim toga, održavanje nacionalnog identiteta i potreba za daljim političkim uključivanjem (učesće na izborima) u zemlji porekla obezbeđuje nove uloge mrežama dijaspore.¹⁵ U savremenom smislu, mreže dijaspore mogu voditi boljoj saradnji između stare i nove zemlje prebivanja i ostvarivanju transnacionalnih stilova življenja. Raniji migranti mogu postati 'agenti razvoja' odgovorni za unapređenje u zajednici porekla..¹⁶

¹¹See KING, R. (1986) 'Return Migration and Regional Economic Problems'. Routledge. London.

¹²CERASE, F. P. (1974) 'Expectations and Reality: A Case Study of Return Migration from the United States to Southern Italy'. The International Migration Review, 8(2): 245-262.

¹³DE HAAS, H. (2005) 'International migration, remittances and development: Myths and facts'. Third World Quarterly, 26: 1269–1284.

¹⁴COLLYER, M. (ed.) (2013) 'Emigration Nations. Policies and Ideologies of Emigrant Engagement.' Palgrave Macmillan. Houndmills, Basingstoke, Hampshire.

¹⁵HERNER-KOVÁCS, E. (2017) 'Nation Building Extended: Hungarian Diaspora Politics', Minority Studies, 17: 55-67.

¹⁶CASTLES, S. (2008) Development and Migration – Migration and Development: What comes first? SSRC Migration & Development Conference Paper No.2. New York: Social Science Research Center.

U zemljama i gradovima imigracije je **integracija pridošlica** svakako izazov, ali je takođe velika potencijalna korist ukoliko donosioci odluka pomognu da se smanje barijere. Jezičke barijere su samo jedan od izazova za uspešnu integraciju u novo društvo. Mere integracije – u svetlu sve veće različitosti – treba da pokriju sve širi spektar tema kako što su jezičke veštine i obrazovanje, integracija u tržište rada, usvajanje kulturnih normi, i tako dalje. Integracija je tema koja zahteva pažnju imigracionih društava da bi naučili više o prihvatanju i činjenju pridošlica da se oseće dobrodošlim.

Usvajanje novih perspektiva o migracijama je ključno. Migracije mogu da pruže nove mogućnosti mladima koje im nisu bile dostupne u zemljama porekla. Potencijalni rezultati su ekonomska dobit u zemlji imigracije, i mreže i donete veštine u zemljama porekla, što je **‘trostruka dobit’**:

- Dobit za zemlju porekla
- Dobit za zemlju imigracije
- Dobit za samog migranta¹⁷

Prilagođavanja fokusa u vezi sa tim kako pojedinci mogu da profitiraju od migracija je važno za razvoj budućih politika¹⁸.

1.2. Metodologija i glavni nalazi komparativne analize sedam opština u Dunavskom regionu

19

U okviru projekta YOUMIG urađeno je sedam **Lokalnih status kvo analiza (LSKA)**, a njih su sprovodili tematski eksperti angažovani od strane lokalnih partnera. LSKA su se oslanjale na zajedničku metodologiju koja je kombinovala kvalitativne i kvantitativne metode. Istraživači su putem LSKA pokušali da dobiju integrativnu analizu migracionih, demografskih i razvojnih procesa. Slika 2 sintetiše metode i faze empirijskih istraživanja i analize lokalnog nivoa.

---

¹⁷SVR (=Sachverständigenrat deutscher Stiftungen für Integration und Migration) (2016): Viele Götter, ein Staat: Religiöse Vielfalt und Teilhabe im Einwanderungsland. Jahresgutachten 2016 mit Integrationsbarometer.

¹⁸See FASSMANN, H., GRUBER, E., NÉMETH Á. (2018). ‘Conceptual overview of youth migration in the Danube region’. YOUMIG Working Papers, No.1.

¹⁹Autor potpoglavlja: Tamaš KIŠ, (Rumunski institut za proučavanja nacionalnih manjina)

Slika 2. Metode za prikupljanje i analizu podataka u Lokalnim status kvo analizama u projektu YOUMIG

(1) Osnovni cilj kvantitativne analize je bio da se da prikaz migracionih procesa i demografskih trendova na lokalnom nivou, tj. u izabranim opštinama. U komparativnoj analizi su istraživači konstruisali tipologiju opština na osnovu njihovih razvojnih pozicija uzevši u obzir demografske i migracione procese sa kojima se suočavaju.

Postoje uočljive **razlike u stepenu razvitka** između opština partnera na projektu u odnosu na regionalnu razvojnu poziciju u zemlji (Dunavskog regiona), i unutrašnje razvojne pozicije opštine (unutar države):

- Što se tiče **razvojnih pozicija država**, Rumunija, Bugarska i Srbija imaju pozicije tzv. polu-periferije u Evropi, sa naglaskom na industrijama sa niskom dodatom vrednošću i naturalnom poljoprivredom. One su emigracione zemlje i ka njima se ne očekuju velika imigraciona kretanja. Slovenija, Mađarska i Slovačka prema razvojnim karakteristikama nalaze se bliže zemljama evropskog centra, i neki delovi ovih država su integrisani u industrijsku proizvodnju zapadnog jezgra. I one šalju emigrante u

Zapadnu Evropu, međutim, u mnogo manjem broju od zemalja koje pripadaju prvoj kategoriji. Pošto se ove zemlje suočavaju sa nedostatkom radne snage, one u jednom trenutku mogu postati zemlje imigracije, ali verovatno samo kratkoročno. Konačno, Austrija se može smatrati delom jezgra Zapadne Evrope. Ima pozitivnu neto migraciju i prima značajan broj imigranata. Nasuprot drugim državama posmatranim u ovom projektu, Austrija se iz emigracione pretvorila u imigracionu zemlju znatno pre pada Gvozdene zavese.²⁰

- U pogledu **razvojne pozicije opština unutar datih zemalja**, istraživači su klasifikovali naselja Bratislava-Rača, Maribor, Grac, Burgas i Segedin kao glavne regionalne ose, dok Kanjiža i Sfantu George mogu biti definisani kao „zonski” urbani centri.

Demografski razvoj u gradovima partnerima n projektu imaju određene zajedničke karakteristike. Svi se suočavaju sa niskim stopama fertiliteta i brzim starenjem populacije i za sve njih su migracioni trendovi važni u smislu demografskih procesa i perspektiva. Razlikujemo četiri vrste demografskih promena na nacionalnom nivou. I Bugarska i Rumunija se suočavaju sa drastičnim padom populacije i spadaju u prvu kategoriju. I Srbija bi bila u ovoj kategoriji da nije 1990-ih bilo prisilnih migracija tokom ratova na prostoru bivše Jugoslavije koji su doprineli značajnom pozitivnom migracionom saldu, i tako doprinele intenzivnijem sprečavanju smanjenja broja stanovnika. Stoga, Srbija, kao i Mađarska, spadaju u drugu kategoriju u kojoj se beleži blag pad, odnosno, rast populacije. U trećoj kategoriji su Slovenija i Slovačka u kojima je populacija u nešto intenzivnijem porastu. Konačno, Austrija spada u četvrtu kategoriju koju karakteriše dinamičan rast populacije. I na opštinskom nivou su demografski procesi oblikovani unutrašnjim razvojnim pozicijama. Burgas, na primer, kao značajna regionalna osa u Bugarskoj ima relativno uravnotežene demografske procese. Iako se nalazi uz opštinu sa visokim odlivom, Burgas je destinacija i unutrašnje i međunarodne migrante. Međutim, u slučajevima Kanjiže i Sfantu Georgea, emigracija je višestruko premašila imigraciju.

(2) U okviru LSKA su urađene i **populacione projekcije** na osnovu kohortne metode koja je počela da modelira evoluciju mortaliteta, fertiliteta i migracija u sedam opština počevši sa 2017. godinom (do 2035.). Ovo nisu prognoze, već pre „šta ako“ izjave na temu mogućih pravaca populacionih promena. Hipoteze su uzele u obzir i postojeće trendove i očekivanja lokalnih stručnjaka i nosilaca procesa. Važan rezultat je da u nekoliko opština, kao što su Segedin, Sfantu George, Kanjiža i Maribor, ni stručnjaci ni nosioci procesa nisu mogli da zamisle da njihove opštine postanu cilj imigracije.

---

²⁰ See FASSMANN, H. and REEGER, U. (2012) Old Immigration Countries in Europe. The Concept and Empirical Examples. In: OKÓLSKI, M. (ed.) (2012) European Immigrations. Trends, Structures and Policy Implications (65-90) Amsterdam: Imiscoe Research/Amsterdam University Press.

(3) **Intervjui sa institucionalnim akterima** (nosioci procesa i donosioci odluka koji predstavljaju važne gradske institucije) su bili zasnovani na zajedničkom vodiču za intervjuje. Ova faza istraživanja je služila tome da se mapiraju postojeće politike koje se fokusiraju na migraciju i mlade, kao i da se identifikuju diskursi koji se tiču migracija i razumevanja kako donosioci odluka povezuju lokalni razvoj i migraciju- da li je vide kao pretnju ili kao resurs. U obzir su uzete i emigracija i imigracija i u mestima u kojima je imigracija na nivou statističke greške. Istraživači su uzeli u obzir razliku u percepciji visoko i nisko kvalifikovanih migranata, ako i osoba koje spadaju u većinsko društvo, odnosno etničke grupe.

(4) U slučaju **intervjua sa mladim migrantima**, istraživači su sprovedli narativno-biografske intervjuje sa 8 do 10 mladih migranata po opštini na osnovu ranije utvrđene tehnike sprovođenja i tumačenja intervjua. Istraživači nisu podređivali priče (npr. samo-prikazivanje) migranata narativima motivisanim naukom ili politikom. Ispitanici su imali priliku da predstave svoje stavove na slobodan način. Ispitane su osobe između 18-35 godina različitog nivoa obrazovanja, različitog pola, porodičnog stanja i tipa migratornog iskustva (emigranti, imigranti, povratnici, oni koji svakodnevno putuju u drugu zemlju.) U uzorku su bili nešto više zastupljeni visoko kvalifikovani mladi ispitanici iz srednje klase. S obzirom da su migracije visokoobrazovanih, tzv. odliv mozgova specifične, predstavljaju jedan od ključnih problema kojima se treba baviti u budućnosti.

(5) **Intervjui sa fokus grupom** sa mladim migrantima koji su praćeni individualnim dubinskim intervjuima. Tema razgovora se primarno fokusirala na iskustva učesnika sa posebnom pažnjom na administrativne aspekte procesa migracije. Upitani su za kontakte sa lokalnom (i drugim nivoima) administracije, za probleme sa kojima su se sreli, za njihova mišljenja o politikama koje primenjuju nadležni organi, itd. Sprovedena je po jedna diskusija u svakom naselju sa 6-10 učesnika u svakoj grupi. Svi učesnici su imali između 18 i 34 godine i imali su migraciono iskustvo. U emigracionim naseljima su to uglavnom bili povratnici, dok su u imigracionim naseljima bili birani imigranti. U opštinama sa mešovitom šemom migracije, i imigranti i emigranti su učestvovali u fokus grupi. Napravljen je audio snimak i izveštaj o fokus grupi prema unapred utvrđenom šablonu. Učesnike su pitali za lična iskustva sa organima relevantnim za migracije (radne dozvole, boravišne dozvole, priznavanje diploma, itd.), i od njih je traženo da daju predloge u vezi politika prema migracijama.

Prva glavna teza komparativne analize za svih sedam LSKA je bila ta da su ogromne regionalne razlike i socio-ekonomske nejednakosti provodnici za različite diskurse na makro nivou po pitanju upravljanja migracijama. Tzv. demografski nacionalizam je bio dominantan u opštinama sa nižim razvojnim nivoom. Prema ovom diskursu, upravljanje migracijama se vezuje uglavnom za reprodukciju većinskog stanovništva. Nasuprot tome, uočen je

utilitaristički okvir u kom su migranti viđeni kao radna snaga u opštinama koje su na višoj lestvici ekonomskog razvitka.

Druga glavna teza je bila da su na **strategije samo-predstavljanja mladih migranata** (kao što se videlo u biografskim narativima) uticale i 'objektivne' razvojne razlike i makro diskursi koji se tiču razvoja i upravljanja migracijama. U tom smislu se biografski narativi kao takvi mogu posmatrati kao strategije reprodukcije statusa ili unapređenja statusa.

Slika 3. Uticaj socio-ekonomskog okruženja i makro diskursa o migraciji na individualne percepcije u narative mladih migranata

Sledeći **citati** ilustruju glavne šeme diskursa identifikovane u intervjuima.

Makro diskursi:

- Populacionistički stavovi (ili demografski nacionalizam): *'Arogantni su i ponašaju se kao kolonisti, ne migranti.'*
- Utilitaristički okvir: *'Čujem da upravnici u velikim proizvodnim fabrikama hoće da uvezu strane radnike koji nisu iz EU; pod velikim smo pritiskom.'*

Narativi mladih migranata:

- Profesionalno samoispunjenje: *‘Da sam ostao u Srbiji, moja profesionalna karijera bi bila gotova, završio bih kao moji roditelji.’*
- ‘Avanturista’: *‘Oduvek sam mrzeo smiren život; više volim slobodu od rutine.’*
- Penjanje na ‘Istočno-zapadnoj padini’: *‘Nemačka me je uvek privlačila; nije to samo bogatstvo; nekako, delim takav mentalitet.’*
- Beg iz očajanja: *‘Imao sam osećaj da ne bih mogao da živim normalno ovde.’*
- Teška integracija: *‘Kad izađem u klub, imam osećaj da sam drugačiji.’*

1.3. Lokalna status kvo analiza migracije mladih u Kanjiži²¹

Opština Kanjiža je emigracioni region i imigracija u opštinu je oskudna. Na osnovu **životne situacije i starosti**, među ispitanicima su ustanovljene tri grupe u zavisnosti od motivacije za migraciju kod mladih.

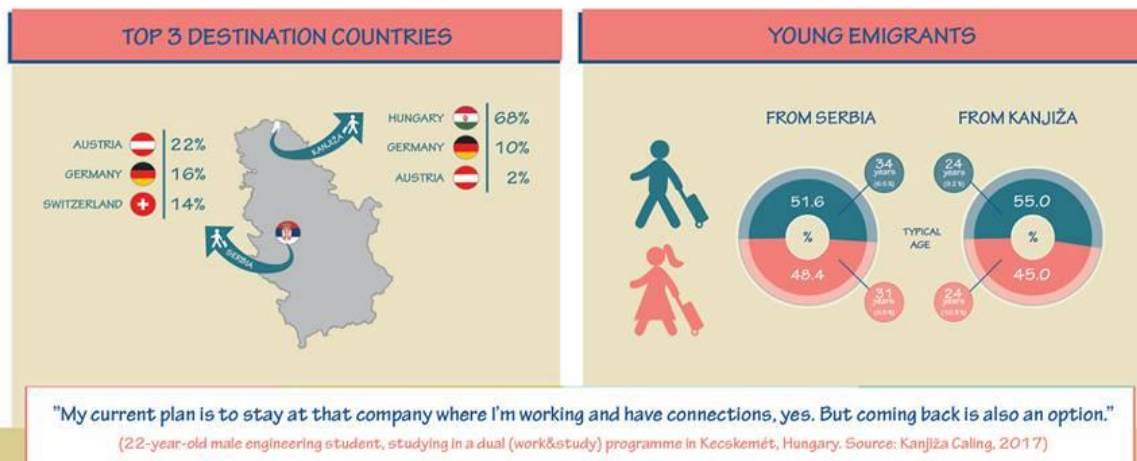
- Prva je **grupa koja migrira u Mađarsku u svrhu obrazovanja**; ljudi iz ove grupe koriste priliku da studiraju na maternjem jeziku.
- Drugoj grupi pripadaju **‘slobodni avanturisti’**, tipično su ljudi dvadesetih godina koji hoće da ostvare ‘Američki san’. Nezavisni mladi ljudi imaju slabije veze sa svojom domovinom, možda nemaju ni karijeru, a pošto su i njihovi prijatelji vrlo često u inostranstvu, oni za sobom ostavljaju ‘samo’ svoje roditelje. Njima je zbog toga lakše da se odluče na takav korak.
- Treća grupa su emigranti koji imaju **svesnu motivaciju za emigraciju zbog planiranja porodice**; karakteristično imaju između 26-34 godina i ne žele da odgajaju decu u domovini zbog socio-ekonomskih uslova (ili već imaju malu decu). U ovoj grupi i kod starijih generacija (36+) u velikom broju slučajeva muškarci pripreme osnovu u inostranstvu a zatim im se pridružuju supruge/partnerke, porodica.
- Konačno, treba uključiti i stariju grupu (36+) čija je motivacija za emigraciju **postizanje viših životnih standarda**, ili obezbeđivanje obrazovanja za decu u stabilnijem okruženju.

Slika 4. Internacionalni emigranti iz Srbije i Kanjiže

²¹ Autori potpoglavlja: Reka AĐAŠ, Bea ŠARČEVIĆ (Opština Kanjiža)

INTERNATIONAL EMIGRANTS

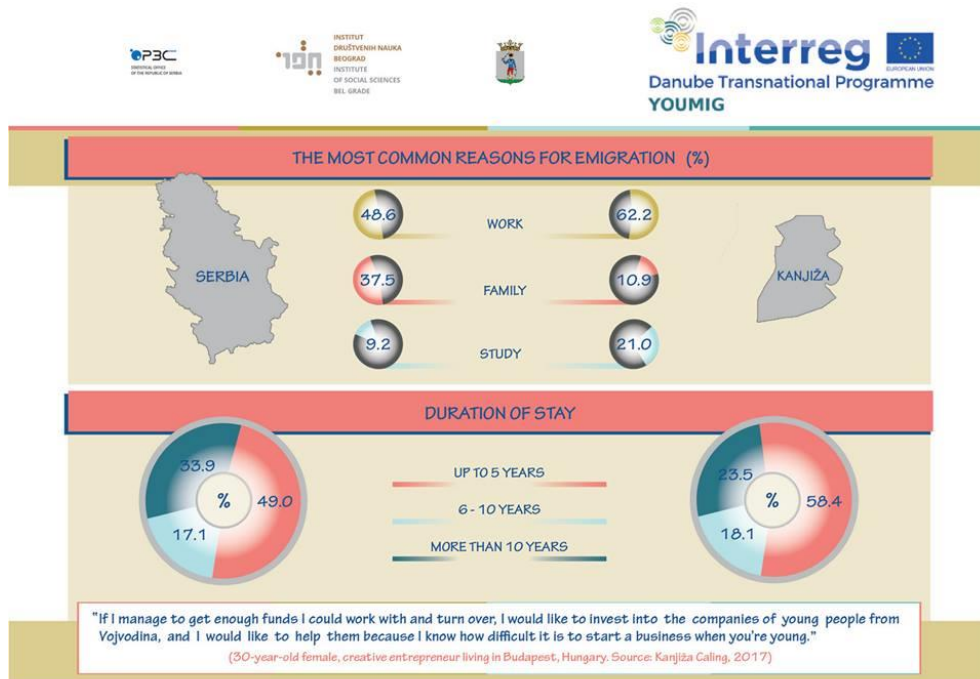
AGE 15-34

Izvor: RZS, YOUMIG projekat

Top tri zemlje emigracije za mlade koji odlaze iz **Srbije** su **Austrija, Nemačka i Švajcarska**, a za mlade iz **Kanjiže**, to su **Mađarska, Nemačka i Austrija**. Tipična starost mladih emigranata iz Kanjiže je niža od nacionalne prosečne starosti pošto sve više dece danas pohađa srednje škole u Mađarskoj.

Slika 5. Razlozi za emigraciju iz Srbije i Kanjiže, i trajanje boravka u inostranstvu

Izvor: RZS, YOUMIG projekat

Iako su **najčešći razlozi za emigraciju uveliko slični na nacionalnom i lokalnom nivou**, procenti se razlikuju. **Rad i obrazovanje** su jači pokretači na lokalnom nivou, dok je na nacionalnom nivou to **porodica**.

Malo je verovatan **povratak mladih ljudi** koji su emigrirali radi studiranja zbog **manjih mogućnosti za zaposlenje**. Oni koji ne nastave obrazovanje nakon srednje škole vide izlaz u radu u inostranstvu i ne uzimaju povratak kući u obzir zbog manjka prilika (ograničene mogućnosti zapošljavanja i životni ciljevi). Oni koji napuste zemlju sa motivacijom zasnivanja porodice su praktično 'izgubljeni' za društvo iz domovine pošto se uspešno integrišu u novo okruženje. Istraživači koji se bave ovom oblašću su jednoglasni u mišljenju da je sve jasnije da mladi ljudi nestaju iz opštine.

Glavni izazovi u opštini su **manjak adekvatnih poslova i iskorištavanje visoko i nisko kvalifikovanih radnika**. Na polju obrazovanja, čak i nakon reformi sprovedenih na nacionalnom nivou, ispitanici koji su pripadnici mađarske nacionalne manjine ističu da imaju **poteškoće u učenju srpskog jezika**. Ovaj faktor utiče na to da teže postižu uspeh na tržištu rada i utiče na njihovo dalje obrazovanje. Zbog toga pripadnici mađarske nacionalne manjine često biraju studiranje u Mađarskoj ili da se kvalifikuju za svoje profesije na maternjem jeziku (obično je tržište za datu profesiju prezasićeno). Drugi problemi koje su ispitanici pomenuli se odnose na **zloupotrebu socijalne pomoći** i na to da **porodične politike nemaju nikakvog efekta**. Osim toga, spomenuli su potrebu da se ojača civilna sfera u opštini, racionalizuje zvanična administracija i izgradi pristup koji je naklonjen korisnicima.

U svetlu navedenog, predloženo je nekoliko pilot akcija, međutim zbog pozicije opštine u smislu kapaciteta i nadležnosti, pilot je bio zasnovan na prvoj preporuci. Ostale preporuke su trenutno ostavljene za neki kasniji datum, kada takve aktivnosti budu imale veću podršku na nacionalnom nivou.

Podrška početnicima u preduzetništvu da bi im se olakšalo pozicioniranje na tržištu rada

Mladi ljudi koji započinju svoj posao i oni koji nastavljaju studije nakon srednje škole (u domovini ili inostranstvu) treba da budu motivisani da dođu kući. Rezultati istraživanja pokazuju da ne postoje odgovarajući kanali komunikacije između privrednih aktera i tražilaca posla što objašnjava nedoslednost između nedostatka radnih mesta i potražnje za radnicima. Osim ovoga, trebalo bi podržati preobuku mladih da bi se mogle postići planirane investicije koje su pominjali privredni i institucionalni akteri. Prvi korak u tom pravcu bi bio sprovođenje procene tržišnih potreba, da se sačini baza podataka kvalifikovane i nekvalifikovane radne snage među mladima (interaktivni poslovni registar za preduzetnike i tražioce posle), i konačno da se stvori onlajn i oflajn komunikaciona platforma (Omladinska zadruga, forumi, sajmovi zapošljavanja, itd.). Pošto je to rešenje na obostranu korist zainteresovanih, ne bi trebalo očekivati značajne izazove.

Tokom projektnih aktivnosti su gorenavedene ideje pretočene u dela. Od početka leta je Omladinska zadruga bila u kontaktu sa tražiocima posla (učenicima i studentima), kao i potencijalnim poslodavcima, i mapirala je njihove potrebe. pošto su neki od učenika bili maloletni, stvorena je interna baza podataka koja se tretira poverljivo. Neki poslodavci su zvali zadrugu i tražili sezonske radnike, i očekuje se da će ova akcija imati još većeg uticaja u budućnosti jer je planirano da se ona nastavi.

Omladinska zadruga i Kancelarija za mlade su postale komunikaciona platforma za studente, preduzetnike početnike, poslodavce i raznovrsne stručnjake.

Preporuke za buduće akcije

Podrška ženama da pristupe tržištu rada

Rezultati istraživanja pokazuju da su žene, pogotovo majke, u veoma nepovoljnom položaju u opštini. Privredne aktere treba motivisati da pokrenu poslove sa pola rednog vremena i pozicije na kojima je moguć rad od kuće.

Opština se ovim problemom nije bavila ranije, stoga ga treba naglasiti. Privredni akteri se susreću sa raznovrsnim izazovima prilikom obezbeđivanja takvih radnih pozicija, te bi trebalo da im se pruže podsticaji koji bi pomogli da se krene u tom pravcu (npr. poreski odbici).

Međutim, ovo je izazov koji uveliko prevazilazi lokalne kompetencije pošto rad sa pola radnog vremena i rad od kuće nisu prepoznati na nacionalnom nivou na način koji bi mogao biti isplativ lokalnim poslodavcima.

Uklanjanje jezičkih barijera

Bilo bi značajno pružiti pomoć mađarskoj manjini u usvajanju srpskog jezika (nije tretiran kao strani jezik u programu za manjine). Kada bi to bilo omogućeno od ranog uzrasta, moguće je da bi se više njih odlučivalo za studije u domovini. Jezički kursevi za tražioce posla koji se orijentišu na poslovni žargon bi pomogli mladima da rade u opštini i u privatnom sektoru bi

bili veoma korisni. Nacionalni savet mađarske nacionalne manjine već sprovodi slične programe za učenike srednjih škola i studente, a uz njihovu pomoć bi se mogli uvesti i u opštinu.

Oživljavanje Kancelarije za mlade

Istraživanje je pokazalo da iako Kanjiža ima odgovarajuću infrastrukturu, nema dovoljno sadržaja. Kulturni i zabavni programi bi trebalo da se orijentišu na jačanje veza u zajednici, i treba organizovati tematske događaje za sve generacije. Ispitanici iz fokus grupe veruju da je važno proceniti kakvi programi i inicijative zanimaju generaciju srednjoškolaca u opštini. Po njihovom mišljenju je tu grupu najteže pratiti, te dase jako malo zna o njihovim potrebama iako su veoma podložni migraciji.

Kancelarija za mlade trenutno funkcioniše i dodeljeno joj je više opštinskih sredstava. Raspon njenih aktivnosti se ponovo procenjuje, i biće podržana ubuduće.

Reforme u administraciji

Rezultati pokazuju da administracija u opštini treba da se modernizuje. Administrativni procesi treba da budu dostupni onlajn i putem telefona, i potrebne su odvojene onlajn i oflajn platforme za pružanje osnovnih informacija.

Opštinska uprava je nova, pa je razvoj u ovoj oblasti u toku i postoji prostor za dalje unapređenje. Izazovi sa kojim se opština susreće u ovom pogledu su prvenstveno finansijske prirode.

Podrška civilnom sektoru

Ispitanici su govorili o relativno dobrom neprofitnom sektoru, iako je njihov rad otežan zbog finansijskih teškoća. Pošto opština ima ograničen budžet u smislu podrške civilnim organizacijama, podršku njihovim inicijativama može pružiti davanjem otvorenijeg pristupa postojećoj infrastrukturi, a administrativnu podršku bi im mogli pružiti lokalni savetnici, knjigovođe, projektni menadžeri, itd.

Čini se verovatnim da dodeljivanje podrške od strane opštine nije bilo ciljano. Radi efikasnosti bi ovaj sektor trebao da se unapredi da bi opština osetila neke benefite.

I danas opština radi na razvoju navedenih oblasti i imalo bi smisla da nastavi to da radi na način koji je ciljan.

POGLAVLJE 2

BOLJI INDIKATORI MIGRACIJA MLADIH I NJIHOV LOKALNI KONTEKST²²

²²Poglavlje 2 je povezano sa Data Toolkit-om putem ekspertske studije. 'Evaluacioni izveštaj o indikatorima migracija mladih uključujući i identifikaciju nedostataka' je dostupan u Data Toolkit-u u 'YOUMIG- Glavni rezultati'

2.1. Razvoj indikatora migracija mladih: prioritetne oblasti i metodologija²³

Uopšteno, upravljanje migracijama se vodi nacionalnim ciljevima. Povezani izazovi i mogućnosti su mereni i procenjivani na nacionalnom nivou. Međutim, proces migracije može izgledati drugačije na lokalnom nivou. Novija literatura 'ukazuje na to da se regionalni i opštinski rezultati značajno razlikuju od nacionalnih.²⁴ Zbog toga je **izgradnja kapaciteta za merenje i evaluaciju uticaja i konteksta migracija na lokalnom nivou ključna.**

Dok Evropska unija i nacionalne države pružaju opšte smernice za integraciju migranata, preduzimanje takvih aktivnosti obično zavisi od opština. Pridošlice moraju da se oslone na službe- baš kao i lokalno stanovništvo – koje obezbeđuje lokalna administracija da bi pronašli rešenja za integraciju. Slično tome, i emigracija zahteva akciju na lokalnom nivou, npr. kada se rešava manjak radne snage u oblastima emigracije.

Zbog toga bi lokalne samouprave morale da nadziru trendove u svim komponentama demografskog kretanja populacije- fertiliteta, mortaliteta, kao i imigracije, emigracije i povratne migracije, da bi mogle da isplaniraju pružanje usluga ili da bi predvidele promene u proizvodnoj strukturi.

Osim osnovnih cifara demografskog razvoja, u obzir se mora uzeti socio-ekonomski kontekst migracija. Indikatori mogu pomoći lokalnim donosiocima odluka u kvantifikaciji relevantnih tendencija u različitim dimenzijama lokalnog razvoja. Organizacija za ekonomsku saradnju i razvoj (OECD) – na osnovu preporuka Ekonomske komisije Ujedinjenih nacija za Evropu²⁵ – definiše **statističke indikatore** kao 'elemente podataka koji predstavljaju statističke podatke

---

delom preko polja *Indikatori*. Osim toga, svi indikatori (ključni i dodatni) za datu opštinu dostupni u Data Toolkit-u u delu *Opština*, preko polja *Indikatori*.

²³ Autori potpoglavlja: Ekaterina SKOGLUND (Lajbnic institut za istraživanje Istočne i Jugoistočne Evrope - IOS Regensburg), Zoltan ČANJI (Centralni zavod za statistiku Mađarske)

²⁴SCHMIDTKE, O. (2014). Beyond National Models? Governing migration and integration at the regional and local levels in Canada and Germany. *Comparative Migration Studies*, 2(1), 77-99., p. 79.

See among others: BENDEL, P. (2014). Coordinating immigrant integration in Germany. Mainstreaming at the federal and local levels. *Migration Policy Institute Europe*, Brussels, 1-32.

CAPONIO, T., and BORKERT, M. (Eds.). (2010). *The local dimension of migration policymaking*. Amsterdam University Press.

SCHOLTEN, P., and PENNINX, R. (2016). The multilevel governance of migration and integration. In *Integration processes and policies in Europe* (pp. 91-108). Springer, Cham.

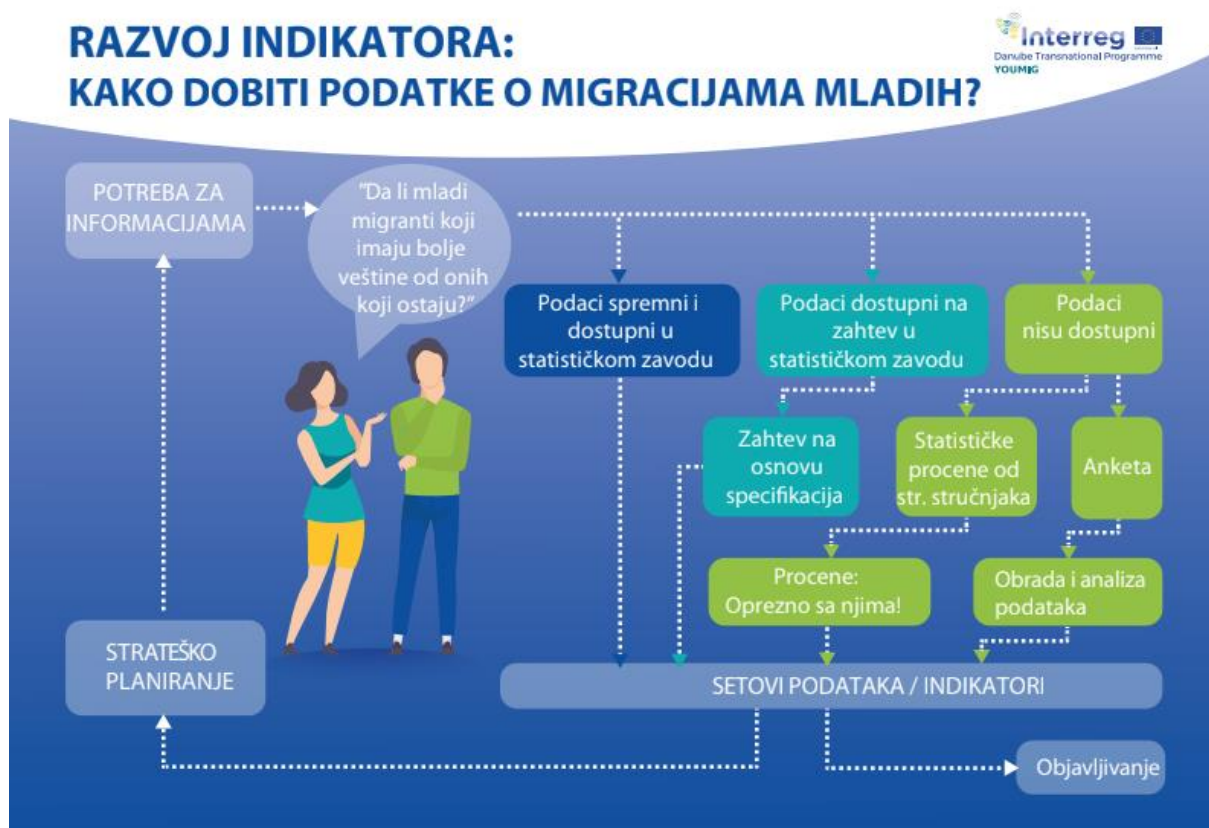
²⁵United Nations Economic Commission for Europe (UNECE), "Terminology on Statistical Metadata", Conference of European Statisticians Statistical Standards and Studies, No. 53, Geneva, 2000

za određeno vreme, mesto, i druge karakteristike'.²⁶ U praksi, indikatori su prosto 'statistika, ili kombinacija statistika, koju čine podaci [...] Indikatori predlažu, ili ukazuju na karakteristiku sistema'.²⁷

Podaci za proizvodnju podataka se mogu dobiti na raznovrsne načine. Postoje već dostupni setovi podataka kojima javnost može pristupiti preko nacionalnih (ili međunarodnih) statističkih institucija ili administrativnih tela, dok su drugi dostupni na zahtev ili uz nadoknadu. Osim toga, u slučaju nacionalno ili regionalno reprezentativnih anketa, različite statističke metode se mogu koristiti da bi se proizvele vrednosti za lokalni (opštinski) nivo. Kada ne postoji izvor podataka, potrebni podaci se mogu proizvesti uz pomoć lokalnih anketa. Tokom projekta YOUMIG, sve gorenavedene metode su se testirale da bi se dobili podaci potrebni za kreiranje statističkih indikatora o mladima na lokalnom nivou.

Slika 6. Proces dobijanja podataka o migraciji mladih i njenom soci-ekonomskom kontekstu

²⁶ Videti i Eurostat-ovu definiciju na https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php/Glossary:Statistical_indicator

²⁷ GAULT, F. (2011). Social impacts of the development of science, technology and innovation indicators. MERIT Working Papers 008, United Nations University - Maastricht Economic and Social Research Institute on Innovation and Technology (MERIT).

Međunarodne organizacije i nacionalne statističke službe koriste mnogo indikatora koji se u smislu relevantnosti razlikuju od onih namenih za praćenje migracija na lokalnom nivou širom Dunavskog regiona. Iz tog razloga je **projekat YOUMIG pratio proces selekcije korak po korak**, koji su uključivali i konsultacije sa projektnim partnerima i relevantnim nosiocima procesa.

Korak 1. Napravljena je lista od 214 mogućih indikatora u sedam oblasti vezanih za migraciju i razvoj na različitim geografskim nivoima. Tih sedam oblasti su bile: Demografija i populacija, Zdravlje, Obrazovanje, Socijalni razvoj i socijalni kapital, Ekonomski razvoj, Prihodi i uslovi života, Urbani i Regionalni razvoj.

Korak 2. Relevantnost svakog indikatora je diskutovana od strane statičkih i istraživačkih institucija na projektu, predstavnika partnerskih opština i relevantnih nosilaca procesa (pogledati Lokalne status kvo analize). Indikatori označeni kao “nerelevantni”²⁸ su isključeni iz daljeg rada.

Korak 3. Preostalih 120 indikatora su procenjeni na osnovu njihove (a) dostupnosti na nacionalnom, regionalnom, i opštinskom nivou; (b) efikasnosti u pomoći donošenja odluka na osnovu dokaza u oblastima omladine, migracija i lokalnih razvojnih politika.

Korak 4. Na osnovu ove evaluacije je napravljena TOP-16 lista ‘Ključnih indikatora’, i svaka specifikacija merenja je obrađena od strane partnera iz statističkih zavoda.

Korak 5. Partnerske institucije u svim zemljama učesnicama su sakupile informacije o 16 ‘Ključnih indikatora’. U svetlu razlika u vezi sa dostupnošću podataka, dodato je do pet ‘Posebnih’ indikatora nacionalnim listama indikatora. Između ostalog, ova mera je uzeta i da bi se omogućilo lokalnim partnerima da dodaju lokalno relevantne teme koje ključni indikatori ne pokrivaju. Kao što je već pomenuto, podaci su dobijeni iz izvora sa otvorenim pristupom koje su na zahtev obezbedila statistička ili administrativna tela, ili su sakupljeni iz lokalnih anketa u okviru projekta YOUMIG. Svih sedam partnerskih opština su sprovele lokalno istraživanje u drugoj polovini 2018. godine.²⁹

Korak 6. Nastali setovi indikatora su evaluirani korišćenjem okvira za procenu kvaliteta sekundarnih izvora preporučenih od strane međunarodne statističke zajednice³⁰ koji su

---

²⁸ Videti 'Evaluacioni izveštaj o indikatroima migracija mladih uključujući i identifikaciju nedostataka', Tabela 2, kolona 2, dostupan na veb sajtu projekta YOUMIG i u Data Toolkit-u.

²⁹ Treba dodati da su lokalne ankete služile, osim za razvoj indikatora, i za dobijanje relevantnih informacija o drugim pitanjima vezanim za migracije (u opštinama partnerima na projektu YOUMIG – osim u Gracu – je korišćen zajednički upitnik, a on se mogao proširiti sa pitanjima bitnim za datu opštinu).

³⁰ Videti preporuke Statistical Network Responsible for Developing Methodologies for an Integrated Use of Administrative Data in the Statistical Process (SN-MIAD). Available online

prilagođeni potrebama projekta YOUMIG. Za evaluaciju smo koristili ‘šest uobičajenih dimenzija kvaliteta’: a) relevantnost; b) tačnost; c) blagovremenost; d) dostupnost; e) interpretabilnost i f) koherentnost. Da bi se obezbedila opcija dodavanja informacija ili komentara osim ovih šest dimenzija kvaliteta, dodato je i sedmo polje: ‘Dalji kritički komentari’.

16 ključnih **YOUMIG indikatora** su sledeći:

- Stanovništvo po polu, starosti, tipu naselja, državljanstvu i zemlji rođenja
- Imigracija, unutrašnja/međunarodna
- Emigracija, unutrašnja /međunarodna
- Top 5 zemalja emigracije
- Broj povratnika po polu i nivou obrazovanja
- Obrazovni nivo stanovništva starosti 15-34, po polu i državljanstvu
- Stopa međunarodne mobilnosti studenata na tercijarnom nivou po polu
- Stepenn obučenosti povratnih migranata
- Subjektivni osećaj blagostanja populacije
- Tolerancija prema strancima (stranim radnicima)
- Namera migracije u sledećih 5 godina, [ukoliko je moguće] planirano određište, trajanje odsustva
- Regionalni bruto proizvod (Regionalni BDP) po glavi stanovnika
- Poslovna demografija: broj aktivnih preduzeća po veličini, vlasništvu (domaća/strana)
- Raspoloživi mesečni prihod domaćinstva po glavi stanovnika
- Perspektive sektora zdravstva: radna snaga u zdravstvu; nedostatak radnih mesta u u zdravstvu; nedostatak stručnih radnika u zdravstvu

Tokom procesa razvijanja indikatora su identifikovani sledeći **nedostaci podataka i statistički izazovi**:

- Prvo, dok su informacije o domaćem stanovništvu i imigrantima lako dostupne (od LAU2 nivoa), bilo je **velikih poteškoća u identifikaciji** grupa kao što su **emigranti** (još uvek su registrovani u opštini emigracije), **povratni migranti i druga generacija migranata**. Na sličan način, retko je moguć opis tih grupa uz pomoć socio-ekonomskih karakteristika (npr. starost, dužina imigracije, nivo obrazovanja i zemlja povratka) ili se

---

at:https://ec.europa.eu/eurostat/cros/content/miad-methodologies-integrated-use-administrative-data-statistical-process_en

može proceniti samo uz pomoć proksija. Identifikacija transnacionalnih i ponovo sjedinjenih porodica i njihovih karakteristika se retko prati; a informacije o lokalnim programima privremene emigracije se retko skuplja i sistematizuje.

- Drugo, **glavni demografski i indikatori tržišta rada mogu biti nedostupni u smislu podele na domaće stanovništvo i strance**, naročito prema starosti i obrazovanju. Osim toga, mogu se očekivati razlike u definicijama kategorija domaćeg stanovništva i stranaca, kao što je u nekim slučajevima dostupna disagregacija samo na osnovu zemlje rođenja ili zemlje državljanstva.
- Treće, **subjektivni indikatori** kao što su 'Subjektivni osećaj blagostanja', 'Namera da se migrira', 'Aspiracije mladih', 'Nivoi poverenja' se ne sakupljaju u statističkim institucijama partnerskih zemalja; a neke informacije se mogu sakupljati manje od jednom godišnje iz reprezentativnih anketa domaćinstava. Indikatori ove vrste na nivou LAU2 bi trebalo da se sakupljaju odvojeno putem istraživanja malog obima.
- Četvrto, dok je 'Ekonomski razvoj (kao BDP po glavi stanovnika)' lako dostupan indikator, **informacije o poslovnoj dinamici** (npr. aktivna i zatvorena preduzeća) mogu biti nedostupne ili ne postoje, naročito u slučajevima gde je potrebno grupisanje prema broju zaposlenih ili vlasništvu. Slično tome, podaci o naknadama po industrijama i po zanimanjima se često sakupljaju dok se informacije o porodičnim prihodima mogu proceniti samo na osnovu reprezentativnih anketnih istraživanja. Indikatori siromaštva mogu biti nedostupni na nižim pod-nacionalnim nivoima. Informacije o zaduženosti domaćinstava se retko sakupljaju.

Tokom faze prikupljanja podataka, lokalni partneri su se susreli sa nizom drugih **proceduralnih izazova**, uključujući sporu responzivnost statističkih tela u vezi sa zahtevima za podacima, dostupnosti podataka koji zahtevaju nadoknadu, kao i zahtevima za ograničavanje upotrebe podataka.

Sakupljanje indikatora u projektu YOUMIG je finalizovano u decembru 2018. godine i **dobijeni setovi podataka – tamo gde nema zahteva za ograničavanjem upotrebe – su dostupni za konsultaciju i analizu na YOUMIG veb sajtu i u Data Toolkit-u.**

Slika 7. YOUMIG indikatori migracije mladih i njenog društvenog konteksta

YOUMIG INDIKATORI

Ovi indikatori služe boljem merenju objektivnog i subjektivnog konteksta migracija mladih.

KAKO DA IH KORISTIMO?

PRIMER: Završeni nivo obrazovanja osoba starosti 15–34; po polu, starosnim grupama, zemlji državljanstva (rođen u državi/inostranstvu)

ŠTA NAM GOVORE:

Da li je odnos obrazovanih ljudi niži/viši imigrantima nego u lokalnom stanovništvu;

Da li je taj odnos viši/nizi u drugim gradovima / na nacionalnom nivou;

Da li sa vremenom raste / smanjuje se.

2.2. Pristup podacima i korišćenje novih indikatora u Srbiji³¹

U slučaju Srbije lista **ključnih indikatora** je sastavljena (sa očekivanjem da će biti sakupljane u svim opštinama) u skladu sa metodologijom iz projekta YOUMIG; osim toga, pet indikatora je dodato kao set koji se posebno odnosi na opštinu. Izabrani **dodatni indikatori** za opštinu Kanjiža su većinom nedostupni u zvaničnom statističkom sistemu Srbije (nisu definisani u zvaničnim statističkim programima i planovima) i sakupljaju se putem ad-hoc anketa ili podataka sakupljenih u zvaničnom statističkom sistemu ali nisu reprezentativni za lokalni nivo zbog male veličine uzorka.

Uglavnom se **podaci o populaciji dobijaju iz popisa stanovništva**, imajući u vidu da populacioni registar još nije uspostavljen u Srbiji. U periodu između popisa, dostupne su samo procene populacije i podeljene su po starosti i polu do nivoa opština. Jasno je da nedostaju mnogi podaci o populaciji između dva popisa, poput disagregacije po

³¹Autor potpoglavlja: Gordana JORDANOVSKI (Republički zavod za statistiku Srbije)

državljanstvu, zemlji/mestu rođenja, nivou obrazovanja, ekonomskim aktivnostima, i dr., i na nacionalnom i na lokalnom nivou.

Osim potrebe za podacima o trenutnoj populaciji, **potrebno je steći uvid u demografske tendencije populacije. Populacione projekcije** su dostupne i računaju se na osnovu pretpostavki koje se vezuju za prirodno i mehaničko kretanje populacije. Međutim, **podaci o eksternoj migraciji** su dostupni jedino putem popisa; pošto nema pouzdanog registra emigracije u Srbiji (registri Ministarstva unutrašnjih poslova ne uključuju sve slučajeve emigracije pošto se provere prebivališta ne vrše redovno).

Što se tiče **uzorkovanih anketa** u zvaničnom statističkom sistemu (Anketa o radnoj snazi, Anketa o potrošnji domaćinstava, Anketa o prihodima i životnim uslovima, i druge), **veličina uzorka nije reprezentativna za opštinski nivo**. Podaci iz ovih anketa prikazuju karakteristike radne snage i životni standard mladih ljudi, a oni su potrebni da bi se sprovele i unapredile politike zapošljavanja (i druge omladinske politike) na lokalnom nivou. Druge uzorkovane ankete (van zvaničnog statističkog sistema) nemaju odgovarajuću veličinu uzorka. Dodatni problem je što su nisu institucionalizovane i sprovode se sporadično. Nepravilna implementacija dovodi do nedostatka pouzdanih vremenskih serija potrebnih za analizu i planiranje.

Potrebna je šira slika – koji su stavovi/planovi mladih ljudi što se tiče njihovog život u zemlji/opštini? Ovi podaci se prikupljaju putem **ad-hoc anketa**, koja su u Srbiji najčešće sprovedena u saradnji sa međunarodnim organizacijama (spoljno finansiranje), ali nisu u zvaničnom statističkom sistemu. Ove ankete procenjuju migracioni potencijal zemlje i predviđaju migracione tokove stanovništva, ali se bave i stavovima mladih ljudi u vezi sa stvarima poput subjektivnog osećaja blagostanja i društvene i ekonomske situacije u zemlji. Ovim putem je moguće posmatrati glavne „push“ faktore koji utiču na odluku mladih ljudi da migriraju. Ponovo, ovi podaci nisu dostupni na opštinskom nivou.

Unapređeni/dodatni indikatori su ključni za planiranje, praćenje i sprovođenje lokalnih politika usmerenih na stanovništvo u smislu ekonomskih, i politika tržišta rada, obrazovanja, zdravstvene zaštite i socijalnih davanja, kao i društvene kohezije i politika integracije.

Kvalitativna analiza podataka dobijenih iz **ankete sprovedene u opštini Kanjiža je potvrdila da je predložena metoda prihvatljiva kao način prikupljanja podataka o mladim ljudima i njihovim domaćinstvima, ali da nije pouzdana za prikupljanja podataka o zapošljavanju** (odnos slobodnih radnih mesta prema zanimanju/sektoru aktivnosti (156) po preduzeću). Ova metoda obezbeđuje efikasno rešenje za problem nedostupnih podataka na lokalnom nivou.

2.3. Istraživanje malog obima: glavni zaključci za opštinu Kanjiža³²

Opšte informacije

Istraživanje malog obima je osmišljeno da bi se sakupile informacije potrebne za kompleksnu procenu migracije mladih i njenog društvenog konteksta. Izabran je onlajn format da bi se mogli kontaktirati i ljudi iz opštine koji trenutno žive u inostranstvu. Bila je sprovedena u periodu između 20. i 28. septembra 2018. godine.

615 upitnika je ispunilo 272 muškarca (45%) i 341 žena (55%). 577 (94%) njih je ispunilo upitnik na mađarskom jeziku, a 38 (6%) na srpskom. Starosne grupe su bile proporcionalno predstavljene: 30-34 (30%), 26-29 (26%), 22-25 (20%) i 18-21 (24%). Većina ispitanika (56%) je završila srednju školu, a 14% je visoko obrazovano. Više od polovine ispitanika je bilo zaposleno. 87% njih je rođeno u Srbiji i nisu živeli u inostranstvu duže od godinu dana. Anketa je sprovedena u svih 13 opštinskih naselja. 79% ispitanika ima dvostruko državljanstvo, uglavnom srpsko i mađarsko.

Rezultati

Izgledi u smislu namera migracije su **umereno optimistični**: 62% ljudi su izjavili da ne žele da se odsele iz opštine, međutim 33% želi da ode u inostranstvo.

Najznačajniji razlozi za ostanak su emocionalne prirode – porodica, rodbina, prijatelji zajednica. Ispitanici su bili zamoljeni da daju svoje mišljenje o izjavama koje se tiču razloga za ostanak na skali od 5 bodova (1- potpuno nevažno, 5- veoma važno). Razlog ‘porodica i prijatelji žive ovde’ je imao vrednost 4,44; ‘zato što prijatelji žive ovde’ 4,24; ‘zato što je ispitanik srećan ovde’ 4,06; ‘zato što je ispitanik emotivno vezan za svoje rodno mesto’ 4,05. Razlog ‘ostanak zbog zajednice’ ima vrednost od 3,66. Ekonomski razlozi za ostanak su od umerene važnosti. Izjava ‘ispitanik ima sve ovde’ je ocenjeno sa 3,45; ‘sredstva za život su obezbeđena’ 3,34; ‘ispitanik ima odgovarajuće zaposlenje’ 3,28 dok izjava ‘može zaraditi za život’ ima 3,27. Mladi ljudi su većinom pesimisti u vezi ekonomske/političke situacije u Srbiji. Izjava ‘Standard u Srbiji će se poboljšati’ je ocenjena sa 2,55; ‘Ekonomska situacija u Srbiji će se poboljšati u budućnosti’ sa 2,41, dok su bolji politički izgledi u Srbiji ocenjeni sa 2,27. **109 ljudi je izjavilo da namerava da ode u inostranstvo**, a 89 je već preduzelo konkretne korake u traženju posla. 55% je izjavilo da bi otišlo samo, a 45% sa porodicom. Samo 35% njih bi razmislilo o povratku kući.

---

³²Autor potpoglavlja: Dr Agneš SLAVIĆ (Opština Kanjiža)

Razlozi za emigraciju su uglavnom ekonomske prirode. Ostali uključuju nedostatak perspektive za budućnost, nestabilnu političku situaciju, niske životne standarde, i nepoznavanje zvaničnog državnog jezika (srpskog). Izjava koja se tiče odlaska iz Srbije zbog niskih primanja je ocenjena sa 4,64 boda. Drugi razlozi su 'Loša ekonomska situacija u Srbiji' sa 4,40; 'ispitanici ne vide budućnost ovde' sa 4,37; 'Nestabilna politička situacija u Srbiji' sa 4,23; 'ispitanici nisu zadovoljni sa standardom života kod kuće' sa 4,12; a 'manjak odgovarajućih poslova u Srbiji' sa 4,07. Evidentne su poteškoće određenih grupa mladih kao motiv za emigraciju. Izjava 'mladi ljudi ne mogu biti uspešni u Srbiji' ima vrednost 3,75 boda; 'ispitanik ne može da nađe odgovarajuće zaposlenje u svojoj profesiji' 3,63; a 'Mađari ne mogu biti uspešni u Srbiji' 3,36. U treću grupu razloga za emigraciju su oni vezani za avanturizam. Izjava 'ispitanik bi bio srećniji u stranoj zemlji' ima 3,64 boda; ispitanik ima 'Želju za avanturom i želi da vidi svet' 3,61; 'nedostatak jake zajednice zbog koje bi vredelo ostati' 3,56; a 'činjenica da je većina prijatelja u inostranstvu' 3,21. Još jedan važan razlog zbog kojeg Mađari emigriraju je taj što ne govore srpski jezik dovoljno dobro da budu uspešni u Srbiji; ovo je ocenjeno sa 3,15. Emocionalni/porodični razlozi imaju najmanji broj bodova: izjava 'ispitanik nije vezan za rodno mesto' ima 2,71 bod; a 'većina porodice i prijatelja trenutno živi u inostranstvu ima' 2,31.

Glavni razlozi za ostanak u inostranstvu su zapošljavanje i obrazovanje na mađarskom jeziku, ali i česte poteškoće po povratku u Srbiju. Dvadeset procenata ispitanika je reklo da postoji nedostatak institucionalne pomoći u smislu nalaženja posla, a još 40 procenata osećaju da je nostrifikacija diploma veoma skupa i da predugo traje.

Preporuke

Radi stimulacije povratka osoba koji trenutno žive u inostranstvu predlaže se **formiranje centra** (ili u okviru postojeće strukture na lokalnom nivou odrediti osobu odgovornu za pomoć) za osobe koje se vraćaju iz inostranstva.

Kako je trenutno u Srbiji izražena tendencija emigracije mladih, potrebne su i druge mere. Mladi koji razmišljaju o iseljenju u inostranstvo obično ne dolaze u kontakt sa osobom koja je u lokalnoj samoupravi zadužena za migrante. Zato bi **lokalna samouprava trebala da izradi posebne mehanizme za komunikaciju sa osobama koji planiraju emigraciju.**

Rezultati istraživanja o stavovima mladih u opštini Kanjiži pokazuju da je glavni razlog odlaska ekonomske prirode: nemogućnost zapošljavanja, niske plate i nepostojanje perspektive za budućnost.

Zato bi bilo korisno da **lokalna samouprava redovno obaveštava stanovnike o razvojnim planovima opštine**, o planiranim merama zapošljavanja i ostalim stavkama koji mogu biti presudni u procesu donošenja odluke o migraciji. U tom procesu pored klasičnih medija predlaže se korišćenje interneta i društvenih mreža da bi poruka što efikasnije stigla do mladih

Predlaže se kontinuirana komunikacija sa mladima, radi sticanja saznanja o njihovim stavovima o migraciji. Lokalna samouprava bi mogla regularno sprovesti istraživanje na osnovu on-line upitnika, komunicirati sa mladima u okviru radionica, debata, internet foruma i drugih savremenih metoda komunikacija. Dobijeni podaci mogu da pružaju veoma vrednu bazu podataka o stavovima mladih o migraciji, o njihovim planovima i motivima.

Internet omogućava komunikaciju i sa osobama koji već ne žive na teritoriji lokalne samouprave.

Ključ uspeha u ovom procesu predstavlja formiranje **baze podataka o mladima** – prijavljivanje u bazu za komunikaciju trebalo bi da bude dobrovoljno, na bazi informativne kampanje lokalne samouprave.

Kako je glavni razlog emigracije mladih iz Republike Srbije ekonomske prirode, zbog neadekvatnog zapošljavanja, teškoća u pronalaženju adekvatnog posla i niskih zarada, **mere lokalne samouprave koji imaju za cilj da olakšaju zapošljavanje** predstavljaju važan element u procesu upravljanja migracijama mladih.

Lokalne samouprave imaju posredničku ulogu u procesu olakšavanja zapošljavanja. Država ima glavnu ulogu u omogućavanju lakšeg zapošljavanja mladih. Lokalna samouprava treba da omogući **informisanje zainteresovanih o programima lakšeg zapošljavanja dostupnih za stanovnike date opštine na jednom mestu**. Bitno je da zainteresovani na jednom mestu mogu dobiti sve bitne informacije o zapošljavanju na teritoriji lokalne samouprave – slobodna radna mesta, zahtevi poslodavaca, zakonski propisi, kursevi obuke itd. Ovaj zadatak može da obavi ispostava Nacionalne službe za zapošljavanje ili može biti organizovan u okviru civilnog udruženja..

U ovom procesu neophodno je raspolagati sa **aktuelnom bazom podataka o slobodnim radnim mestima**. Uspeh zavisi od toga da li će potencijalni poslodavci i potencijalni kandidati/zaposleni shvatiti značaj ovog poduhvata i dobrovoljno poslati svoje podatke u bazu lokalne samouprave.

Da bi lokalna samouprava **podstakla mlade koji su studirali u inostranstvu da se vrate u svoju domovinu**, bitno je da pruža adekvatan pomoć i njima. Informacije i priznavanju visokoškolskih diploma, obezbeđivanje letnje prakse u toku studiranja, intenzivni kursevi stručne terminologije, kratak prikaz zakonskih propisa može biti od presudnog značaja prilikom donošenja odluke o povratku. Bitno je da mladi na jednom mestu mogu dobiti sve

potrebne informacije na njima odgovarajući način (korišćenjem savremenih onlajn medija). Formiranje baze podataka o mladima koji studiraju u inostranstvu, obaveštavanje o dešavanjima na lokalnom nivou i regularna komunikacija sa njima može da stvori poverenje prema aktivnosti lokalne samouprave.

Lokalna samouprava treba da **vodi računa i o preduzetnicima, o mladima** koji razmišljaju osnivanju sopstvenog biznisa. Formiranje i razvoj **poslovnih inkubatora i co-working prostora** je bitno za njih. Uspeh mladih preduzetnika u velikoj meri zavisi i od stručne pomoći koji će dobiti u okviru navedenih institucija

Opisane mere radi lakšeg zapošljavanja mladih mogu da stvore **poverenje** u to da i na **rodnom mestu** postoji šansa za adekvatno zapošljavanje – za uspeh preduzetničkih poduhvata. To može da smanji emigraciju mladih i da podstakne mlade koji već žive u inostranstvu da se vrate u svoj rodni kraj.

POGLAVLJE 3

BOLJE UPRAVLJANJE MIGRACIJAMA MLADIH KROZ LOKALNE POLITIKE³³

3.1. Postojeće dobre prakse i pilot aktivnosti za bolje upravljanje migracijama mladih na lokalnom nivou³⁴

Lokalne vlasti se suočavaju sa izazovima koje donose imigracija, emigracija i povratna migracija mladih, ali vrlo često nemaju kapacitete i sredstva da se uhvate u koštac sa tim izazovima. U tom svetlu je u projektu YOUMIG sastavljena zbirka dobre prakse politika i akcija vezanih za migracije mladih³⁵, imajući na umu različite lokalne kontekste – naime, neki gradovi su prevashodno emigracioni, dok su drugi imigracioni.

³³Poglavlje 3 je povezano sa Data Toolkitom putem dve ekpertske studije. 'Zbirka evropske i globalne dobre prakse relevantnih službi i akcija vezanih za migracije mladih' je dostupna u Data Toolkit-u u delu 'YOUMIG – Glavni rezultati' putem polja *Dobre prakse*, a 'Evaluacioni izveštaji o lokalnim pilotima' preko polja *Pilot aktivnosti*.

³⁴ Autori potpoglavlja: Nada STROPNIK and Nataša KUMP (Institut za ekonomska istraživanja, Slovenija), Amna POTOČNIK and Borut JURIŠIĆ (Mariborska razvojna agencija)

³⁵YOUMIG zbirka dobrih praksi je dostupna na: <http://www.interreg-danube.eu/approved-projects/youmig/outputs>

'Dobra praksa' je rešenje za određeni problem koji je testiran u praksi i pozitivno ocenjen. Prema UNESCO-vom modelu³⁶ razvijenom za **dobre prakse u planiranju imigracije**, četiri glavne karakteristike dobre prakse su da su one:

1. Inovativne
2. Imaju pozitivan i opipljiv uticaj na uslove i kvalitet života, ili okruženje pojedinaca, grupa ili zajednica u pitanju
3. Imaju održiv uticaj
4. Mogu se replicirati

Cilj 'Zbirke evropske i globalne dobre prakse relevantnih službi i akcija vezanih za migracije mladih' je bio da lokalnim partnerima na projektu YOUMIG obezbedi spektar već postojećih i testiranih rešenja među kojima će oni moći da odaberu odgovarajuću za njihovu lokalnu pilot aktivnost. Zbirka dobre prakse je zasnovana na akumuliranom znanju i iskustvu koje je objavljeno na Evropskom veb sajtu za integraciju 'Integracija migranata i dobre prakse'³⁷, veb sajtu Gradovi migracija 'Dobre ideje iz uspešnih gradova'³⁸ i veb sajta CARIM-East – Konzorcijuma za primenjeno istraživanje međunarodne migracije.³⁹ Autori zbirke su uključili netestirane, potencijalno dobre prakse koje su potvrdile fokus grupe u Delfi anketama, ili su bile preporučene od strane profesionalaca na tom polju tamo gde je bilo očito da nije postojala dobra praksa za rešavanje važnih problema vezanih za migraciju i migrante.

Zbirka dobre prakse podvlači **veliku važnost lokalnih vlasti i lokalnih nosilaca procesa za podršku socijalne inkluzije i migranata** uz efikasne mere politika. Obzirom na svrhu i ciljeve projekta, zbirka dobre prakse projekta YOUMIG se fokusira na mladu populaciju (starost 15-34), i na nosioce procesa na lokalnom nivou (lokalne vlasti, grupe građana, udruženja, civilne organizacije, itd.) Ciljane su samo one oblasti politika u kojima lokalne vlasti imaju osnova da sprovedu promene, odnosno, one za koje su nadležne. Korisnici tih praksi mogu biti imigranti, povratni migranti, emigranti, dijaspora, društva iz kojih i u koja migriraju, itd.

U okviru projekta YOUMIG, dobre prakse su grupisane u odnosu na glavnu ciljnu grupu (imigranti, emigranti i povratnici), i na probleme koje bi trebalo da reše. Utvrđeno je da se

---

³⁶Cited by: PORTUGAL, R., PADILLA, B., INGLEBY, D., DE FREITAS, C., LEBAS, J., and PEREIRA MIGUEL, J. (eds.) (2007) Good Practices on Health and Migration in the EU, Final draft, Conference on "Health and Migration in the EU: Better health for all in an inclusive society", Lisbon, September 2007. Original publication by UNESCO - Management of Social Transformations Programme (MOST): Best Practices on Indigenous Knowledge. UNESCO, 1999.

³⁷ <https://ec.europa.eu/migrant-integration/home>

³⁸ <http://citiesofmigration.ca/good-ideas-in-integration/municipal/>

³⁹ <http://www.carim-east.eu/publications/research-reports/integration-and-reintegration-of-migrants/>

većina dobrih praksi odnosi na imigrante. Čini se da postoji razlog za ovu pristrasnost: prakse se bave ljudima koji su u zemlji, a ne onima koji su otišli; a najviše dobrih praksi su nastale i bile primenjene u bogatijim zemljama gde je glavni problem imigracija, a ne emigracija.

Važna grupa dobrih praksi se bavi **službama informisanja** koje pomažu mladima sa migracionom prošlošću da unaprede svoje šanse za (re-)integraciju (jezičku, društvenu, obrazovnu i profesionalnu) i da ohrabre njihovo učešće u svim oblastima društvenog, ekonomskog, kulturnog i političkog života u društvu domaćinu. Ove usluge se mogu pružati preko informacionih centara, pružanjem profesionalnih saveta, grupa, obrazovnih kurseva, itd.

U oblasti **obrazovanja**, postoje dobre prakse koje omogućuju imigrantima da nauče jezik i postanu dovoljno pismeni da učestvuju u društvenom i političkom životu, da dobiju bolji posao, da mogu da pomognu deci sa domaćim zadatkom, da rešavaju administrativne poslove, itd. Zapošljavanje mentora za učenje u školama je dobra praksa koja pomaže obrazovnom postignuću dece migranata.

Uključivanje imigranata u tržište rada je takođe od ključne važnosti. Dobre prakse se bave vođenjem, podrškom i uslugama obuka za imigrante unapređujući njihove šanse za zapošljavanje, rušenjem stereotipe, savetovanjem imigranata preduzetnika, formiranjem centara za podršku migrantskim inicijativama (poput poslovnih inkubatora), itd.

Postoje dobre prakse i u **zdravstvu**, kao što je promocija zdravlja, zdravstveni centri koji primaju migrante i kulturni medijatori u zdravstvu. Pružanje podrške u potrazi za kućama za iznajmljivanje je dobra praksa u oblasti **stanovanja**.

Dobre prakse koje se fokusiraju na **emigrante** se bave studentima u dijaspori, promovisanjem prilika na tržištu rada, iskorištavanjem doznaka za ekonomski razvoj, pružanjem podrške deci emigranata, povezivanjem zdravstvenih radnika u dijaspori sa medicinskim institucijama u zemljama emigracije i uključivanjem dijaspore u lokalni razvoj u zemljama emigracije. Odabrane prakse koje su ciljane na povratne migrante uglavnom pokrivaju reintegraciju kvalifikovanih povratnika na tržište rada i investicije koje oni donose u zemlju porekla.

Lokalni YOUMIG partneri su prošli kroz zbirku postojećih dobrih praksi i akcija vezanih za migracije mladih i odabrali ideje koje bi ih mogle voditi ka kreiranju sopstvenih intervencija. Sve **pilot aktivnosti** su bile prilagođene lokalnim kontekstima. Njihovo sprovođenje je podržano putem povratnih informacija od strane nosilaca procesa na lokalnim Migracionim forumima.

Slika 8. YOUMIG pilot aktivnosti za hvatanje u koštac sa prepoznatim lokalnim izazovima

Da bi se odgovorilo na izazove, prepreke i koristi od migracije mladih u emigracionim i imigracionim zajednicama, Lokalne status kvo analize (LSKA)⁴⁰ nastale u projektu YOUMIG su pružile pregled trendova u migracijama mladih i povezanih društvenih fenomena. Urađen je skrining odgovora koje su dale lokalne vlasti u vezi sa imigracijom i emigracijom mladih putem primenjenog istraživanja. Njegov pridruženi cilj je bio da se prepoznaju nedostaci u upravljanju i kapacitetu mehanizama lokalnih vlasti u bavljenju migracijama mladih i drugim povezanim fenomenima.

Na osnovu izazova i potreba prikazanih u Lokalnoj status kvo analizi i Zbirci dobrih praksi, **lokalni partneri su prilagodili postojeće prakse sopstvenim potrebama** da bi obezbedili bolje usluge mladim imigrantima, emigrantima i povratnim migrantima. Svaki lokalni partner na projektu YOUMIG je razradio svoju mapu tako što je prilagodio postojeće dobre prakse i/ili osmislio nove. Ovi dokumenti su opisali pilot intervencije koje su nudile usluge mladim imigrantima, emigrantima ili povratnim migrantima. Lokalni partneri su svoje planove

⁴⁰Lokalna status kvo analiza se nalazi na: <http://www.interreg-danube.eu/approved-projects/youmig/outputs>

raspravili sa nosiocima procesa i na osnovu zajedničke metodologije sprovedi svoje pilot aktivnosti da bi se bavili jednim ili nekolikim izazovima koje su identifikovani u Lokalnoj status kvo analizi.

YOUMIG partneri su razradili i sprovedi sledeće pilot aktivnosti:

Burgas (Bugarska): Kreiranje virtuelnog poslovnog inkubatora za podršku preduzetništva među mladim imigrantima i povratnim migrantima

Grac (Austrija): Izrada mentorskog programa za prirodne nauke i tehnologiju za devojke sa migracionom prošlošću da bi se primenio kod prijave za stručno osposobljavanje

Kanjiža (Srbija): Formiranje co-working prostora kao hub-a za mlade preduzetnike i samozaposlene kao alternativa emigraciji

Maribor (Slovenija): Reorganizacija postojećeg co-working centra da bi podržao samozapošljavanje lokalne omladine i migranata

Rača (Slovačka): Mapiranje kapaciteta lokalnih osnovnih škola da bi postale prostori za integraciju mladih roditelja-migranata putem kurseva jezika i društvenih događaja

Sfantu George (Rumunija): Revitalizacija informativnog veb sajta opštine koji je upravljn ka mladim emigrantima koji razmišljaju o povratku u grad

Segedin (Mađarska): Senzitivizacija i multikulturalna obuka za radnike opštine i vaspitače u predškolskim ustanovama koji se redovno sreću sa mladim migrantima

Opis i procena svih sedam pilot aktivnosti se nalazi na sajtu projekta YOUMIG.

3.2. Pilot aktivnost u Kanjiži: co-working prostor⁴¹

Pilot aktivnost u Kanjiži je bila zasnovana na prvoj preporuci Lokalne status kvo analize- ***Podrška početnicima u preduzetništvu da bi im se olakšalo pozicioniranje na tržištu rada.*** Ovo je bila jedina aktivnost koju je opština mogla da preduzme a koja nije zahtevala sistemske promene na višem nivou (akcija *Podrška ženama da pristupe tržištu rada* bi zahtevala promenu u zakonodavstvu, a akcija *Uklanjanje jezičkih barijera* promenu u obrazovnom sistemu), a ostale preporuke su u nadležnosti administracije.

Dobre prakse odabrane iz *Mape za testiranje/uvođenje praksi relevantnih za identifikovane problematične oblasti u lokalnim analizama* su prilagođene potrebama opštine.

---

⁴¹Autor: Dragana LUKIĆ- BOŠNJAK (Opština Kanjiža)

One opisuje obuke i usluge koje se nude ljudima koji imaju poslovne ideje, zajedno sa načinima prevazilaženja manjka znanja u vezi sa potencijalnim onlajn karijerama koje ne zahtevaju to da mlada osoba emigrira da bi mala dobro plaćen posao. Prakse koje smo smatrali odgovarajućima su bile 1) **Geteburški preduzetnički hub**, koji je obezbeđivao radni prostor za one koji nisu imali svoj poslovni prostor, preduzetnicima početnicima i onima koji traže informacije o potencijalnim onlajn karijerama koje ne zahtevaju odlazak zbog dobrog posla. 2) **Centar za poslovne star up-ove i preduzetništvo**, koji opisuje obuke i usluge koje se nude ljudima sa poslovnim idejama.

Naša pilot aktivnost se sastojala od **dva glavna elementa**. Prva je bila **serija predavanja** koja se oslanjala na prvu preporuku LSKA u vezi sa mladima i tržištem rada. Od marta 2018. pa do kraja te godine je održano 12 predavanja, foruma i radionica. Njihova ideja vodilja je bila da dopre do mladih ljudi koji su potencijalni migranti, i da im pruži informacije o zapošljavanju, motivacione priče o uspehu ili da ih povežu sa alternativnim onlajn poslovima. Različiti ljudi su prisustvovali, ali smo imali i puno 'povratnika' koji su dolazili na različite vrste događaja. Neki od ljudi koji su dolazili na radionice o mogućem onlajn zaposlenju su počeli da saraduju međusobno i da dele oglase za posao, da posreduju između preduzeća sa kojima su bili u kontaktu i ljudi koje su upoznali na radionicama koji su imali odgovarajuće kvalifikacije i veštine tražene od strane datih preduzeća. Osim toga, imaju Fejsbuk grupu u kojoj dele informacije.

Drugi element pilot aktivnosti je bio fokusiran na mlade ljude koji započinju svoj posao i **preduzetnike kojima treba radni prostor** i proširenje poslovne mreže. Jedna od osnovnih ideja koja nas je navela da pokrenemo **co-working prostor** je bila da pomognemo mladim ljudima obezbeđujući im prostor za rad bez naknade. Na ovom mestu su mogli da koriste usluge i pogodnosti poput interneta, tematskog stručnjaka da im pomogne ukoliko imaju pitanja – kao i čajnu kuhinju. Osim toga, želeli smo da povežemo dva elementa pilot aktivnosti – da predstavimo onlajn poslove i pomognemo ljudima da ostanu kod kuće i rade na daljinu ili kao frilenseri. Međutim, ova komponenta pilota je imala ograničen uspeh zbog problema vezanih za radno vreme/deljenje prostora i inerciju.

Prvi problem se javio jer se prostor nalazi u opštinskom Omladinskom klubu koji ima svoj raspored redovnih aktivnosti. Tokom pilota je radno vreme co-working prostora bilo od 7 do 15 časova pošto su popodnevene aktivnosti bile preglasne i ometale su ljude koji žele da rade. Drugi izazov sa kojim smo se susreli je bila inercija lokalne omladine. Nakon predavanja je bilo puno entuzijazma, ali se realno ništa konkretno nije desilo. U co-working prostor je sporadično dolazilo pet korisnika, ali nismo imali stalne korisnike. Nadamo se da će se u budućnosti ovo promeniti jer postoje planovi da tokom nedelje radno vreme bude fleksibilnije, a biće i kampanja da privučemo mlade.

Ovu inicijativu su prepoznali i podržali u opštinskoj administraciji i ima podršku predsednika opštine, što daje dobre izgleda za budućnost i sveopštu održivost pilota. Predavanja su se nastavila čak i nakon što je pilot zvanično bio završen, i sve su šanse da će se nastaviti. Osim toga, bilo je razgovora sa donosiocima odluka da se co-working prostor premesti na lokaciju koja je pogodnija za potrebe korisnika i koja ima lakši pristup.

Preporuke

Opštine sa visokom stopom emigracije mladih bi mogle da osnuju co-working prostor kao način za motivisanje omladine da ostane i započne poslovanje. Mladi ljudi su se navikli na koncept doživotnog učenja, a predavanja bi mogla služiti proširenju specifičnog znanja. Predstavljanje uspešnih i neuspešnih poslovnih priča bi mogle da pruže mladima podsticaj koji im treba. Co-working prostor mora biti preseljen u veću, bolje opremljenu co-working kuću u kojoj bi mladi mogli da rade na daljinu (npr. za inostranu kompaniju), što bi moglo da olakša njihov povratak u Kanjižu. Ovo je velika mogućnost da privučemo mlade nazad u opštinu.

Opština koja se bori sa emigracijom mora da uradi sve što može da pomogne mladima da pronađu svoje mesto kod kuće. Trebalo bi da odvoji sredstva za aktivnosti poput pilota. Iskustvo do sada nam je pokazalo da postoje ljudi koji žive u inostranstvu ili u drugom naselju u našoj zemlji koji žele da vrate nešto društvu u kom su odrasli. Međutim, takvi stručnjaci (npr. ako su angažovani za **predavanja**) moraju biti plaćeni.

Godišnji iznos koji bi opštinska administracija odvojila za ove svrhe bi bila veoma korisna. Administracija mora da ima praktičniji pristup ovoj temi, ali treba da dozvoli i civilnim organizacijama da doprinesu. Opština bi mogla da ponudi sufinansiranje za predavanja koja su skupa, a učesnici bi mogli da obezbede simboličnu naknadu.

Ako grad uspe da **kultiviše imidž bezbednog, modernog grada koji pruža podršku** i kojem su bitni mladi i njihova budućnost, život u malom mestu ne mora da se posmatra kao prepreka. **Odgovarajuća infrastruktura** – u formi co-working prostora, bezbedna i brza internet konekcija, kancelarijski nameštaj i osnovni pribor bi bili veliki korak napred. Osim toga, dobra **marketinška kampanja** bi mogla da obezbedi spektar mogućnosti za ljude koji rade onlajn, kao i za majke kojima treba fleksibilno radno vreme. Takav prostor bi takođe mogao da postane centar za zajednicu koji bi okupljao ljude oko različitih projekata i društvenih događaja.

Prelazak na digitalno bi pomogao da se privuku ljudi različitih poslovnih profila – ljudi koji bi na kraju ostajali ovde i stvarali zajednice. Pružanje podrške onima koji rade u virtualnom svetu – obezbeđujući im fizički prostor za susrete i organizovanje visoko kvalitetnih onlajn obuka i događaja – bi moglo da donese veliku korist Kanjiži.

3.3. One-stop-shop pristup upravljanju migracijama mladih⁴²

Tokom poslednjih nekoliko decenija, nacionalne vlade su često bivale kritikovane zbog **slabe koordinacije između različitih sektora upravljanja**. Problem je sistemski – većina vlada su organizovane poput 'silosa', ili odvojenih vertikalnih struktura koje raspodeljuju odgovornosti između ministarstava i vladinih agencija uz slabu koordinaciju aktivnosti među njima. Da bi se postigla veća efikasnost, Odbor regija Evropske unije, među još nekoliko institucija, je promovisao pristup koji uključuje više aktera u oblasti politika poput migracija.

U projektu YOUMIG, lokalni partneri su identifikovali ključne aktere u politikama i postavili planove koji uključuju veći broj institucija da bi se pružile bolje usluge mladim migrantima. Njegov cilj je bio da se postigne dogovor o ključnim vrednostima, principima i procesima koji podupiru pružanje usluga i da se postignu bolja koordinacija, posvećenost i transparentnost u obezbeđivanju lako dostupnih usluga visokog kvaliteta mladim imigrantima, emigrantima ili povratnicima.

Lokalni partneri su uveli i testirali **Pilot jedinicu sa 'One-stop-shop' pristupom (OSS) u lokalnoj samoupravi**, koja je osmišljena kao **čvorište za pružanje informacija o svim lokalnim službama vezanim za migraciju mladih** (npr. za integraciju migranata, ostajanja u kontaktu sa migrantima, pomoći u reintegraciji povratnika). One-stop-shop je korisnička služba koja obično okuplja sve administrativne delove procesa pod isti krov da korisnik ne bi morao da ide od zgrade do zgrade u različitim delovima grada. Dobar primer One-stop-shop pristupa je sedište Visoka komisija za imigraciju i međukulturni dijalog (ACIDI) u Lisabonu u Portugaliji, gde je imigrantima na jednoj lokaciji obezbeđeno preko 30 različitih usluga.⁴³

Međutim, u projektu YOUMIG su sredstva bila nedovoljna da se otvori prostor za objedinjenu korisničku uslugu. Umesto toga, **cilj lokalnih partnera je bio da uključi spektar nacionalnih, regionalnih i lokalnih institucija u pružanje usluga vezanih za migracije (uključujući usluge za mlade), uz pojačanu saradnju**. One-stop-shop pristup, pogotovo platforma za uključivanje nosilaca procesa, je doprinela olakšavanju pristupa službama javne administracije i unapređenju kvaliteta tih službi. Aktivnost je imala za cilj da osnaži mlade migrante pružajući im relevantne informacije po tačnim lokacijama u vezi sa njihovim pravima, obavezama i mogućnostima, i o svim administrativnim procedurama koje mogu obaviti u gradu.

⁴² Autori potpoglavlja: Amna POTOČNIK i Borut JURIŠIĆ (Mariborska razvojna agencija)

⁴³http://citiesofmigration.ca/good_idea/one-stop-shop-mainstreaming-integration/cilj

Slika 9. YOUMIG One-stop-shop pristup korisničkim uslugama za mlade migrante

YOUMIG One-stop-shop pristup je zasnovan na dva stuba:

- Prvi je **unapređenje kvaliteta dostupnih informacija** (sakupljanje, praćenje i evaluacija kvantitativnih i kvalitativnih podataka o migraciji mladih u Dunavskom regionu, pogotovo u datoj lokalnoj samoupravi)
- Drugi je **pružanje novih ili unapređenih usluga mladim migrantima** (osim beleženja prepoznatog problema i uspeha pružene usluge) (Napomena: nadzor i evaluacija sprovođenja OSS kod svakog lokalnog partnera je bila zasnovana na zajedničkoj metodologiji)

YOUMIG OSS usluge su ustanovljene da bi se prevazišao niz **izazova** sa kojima se društvo na lokalnu susreće i u imigrantskim i emigrantskim društvima, poput:

- Širokog spektra institucija uključenih u proces integracije migranata
- Nedostatka saradnje između državnih službi i njihovih ogranaka

- Raznovrsnosti procedura unutar kompleksne birokratije
- Teškoća u komunikaciji zbog jezičkih i kulturnih razlika
- Teškoća u učešću mladih migranata u donošenju odluka na lokalnu

YOUMIG OSS službe su uključivale i državne i civilne aktere, i okupile su relevantne institucije koje mladi migranti treba da kontaktiraju u emigrantskim i imigrantskim društvima (pristup je zasnovan na lokaciji). **Ciljna grupa je bila veoma heterogena:** različite starosne grupe između 15-34 godine; imigrantska, emigrantska ili povratnička pozadina; različiti razlozi za migraciju (obrazovanje, rad, ujedinjenje porodice, lični razlozi, nevoljna migracija, itd.), različiti pravni statusi (građani EU ili ne, imao dvostrukog državljanstva) i različita očekivanja i zahtevi u odnosu na nosioce procesa i korisnike usluga.

YOUMIG OSS model je osmišljen da pruža usluge i migrantima (imigrantima, emigrantima i povratnim migrantima) i nosiocima procesa koji se bave migracijama. Potonji, kao integralni deo lokalnog okruženja su najvažnija grupa u procesu integracije. Neki od primera relevantnih izazova za **lokalne nosioce procesa** u naseljima bez i sa migrantima su:

- Lokalna kompanija bi zaposlila strane radnike, ali odustaje zbog birokratije koja je vezana za zapošljavanje ljudi koji nisu državljani
- Lokalna medicinska ustanova nije upoznata sa međunarodnim zdravstvenim osiguranjem
- Lokalna škola ili jaslice nemaju jezičke i kulturne dispozicije da prime decu koja govore stranim jezikom
- Lokalni inkubatori koji podržavaju samozapošljavanje ne uviđaju potrebe ili potencijale migranata

Osnovni princip YOUMIG OSS mreže je da **osoba kojoj treba podrška treba da kontaktira samo jednu tačku** gde će dobiti pomoć (ili relevantne kontakt informacije) od osobe zadužene za rešavanje datog problema. Osmišljena je kao unapređen info centar koji pokriva nekoliko nosilaca procesa. Prednost je ta što osoba ne mora sama da nađe informaciju koja joj je potrebna za rešavanje pitanja u vezi sa migracijom. Umesto toga, kontaktiranjem centra već traže rešenje. Takođe, YOUMIG OSS mreža olakšava sakupljanje dokumentovanih informacija ili tipičnih administrativnih pitanja koji se važni mladim migrantima (npr. odjavljivanje u slučaju emigracije).

3.4. One-stop shop u Kanjiži⁴⁴

One stop shop aktivnost u Kanjiži je vezana za prvu preporuku Lokalne status kvo analize- *Podrška početnicima u preduzetništvu da bi im se olakšalo pozicioniranje na tržištu rada* – i uključivala **reaktiviranje lokalne Omladinske zadruge**. Omladinska zadruga obezbeđuje (**uglavnom sezonsko, letnje**) **zaposlenje za učenike i studente, mlade u Kanjiži** i posreduje kao zakonska veza između poslodavaca i tražilaca posla. Njen ponovni rad je očekivan sa nestrpljenjem i 58 učenika/studenata se učlanilo u nju; a 30 njih je bilo zaposleno (ostali nisu – iako su im nuđeni poslovi, nisu bili zadovoljni sa uslovima rada). **Kreirane su dve baze podataka** kao deo OSS- jedna se bavila **preduzetnicima i kompanijama** u opštini, druga **tražiocima posla**. Ove baze podataka je Omladinska zadruga koristila da unapredi svoje usluge i svi podaci su tretirani kao poverljivi. **Napravljena su i objavljena dva vodiča za poslovanje** na veb sajtu YOUTHKA – jedan za mala preduzeća a drugi za gazdinstva. Osim toga, objavljen je uvod u frilensing na istom mestu.

Prvi deo OSS je uključivao **ponovno uvođenje letnjih poslova za đake i studente**. Omladinska zadruga je bila služba koja je ranije funkcionisala u opštini, ali nije bila aktivna u protekle dve decenije. U jeku aktivnosti je bila veza između lokalnih kompanija, preduzeća i firmi i mladih koji su želeli da zarade tokom letnjeg raspusta. Osnovna ideja iza reaktivacije je bila dvojaka: da oživi njena funkcija kao opštinske službe za zapošljavanje koja obezbeđuje letnje poslove, dok u isto vreme dobija informacije iz kompanija u vezi sa profilima radnika koje traže, te ih povezujući sa mladima iz opštine. Samo polovina od prijavljenih 58 mladih je prihvatilo ponuđene poslove. Ovaj ishod je bio važan iz ugla koncepta **olakšavanja pristupa mladima tržištu rada** da bi oni stekli uvid u to kako je biti zaposlen – kako je njihovim roditeljima – što dovodi do toga da steknu poštovanje za sve ono što kod kuće dobijaju. Takođe im je bilo omogućeno da **doprinesu porodičnom budžetu i da steknu veću nezavisnost**. Mogli su da uoče razlike između poslova, poslodavaca i radnih uslova, što im je pomoglo da pažljivije razmotre šta žele da postignu, bilo da su u pitanju studije ili započinjanje sopstvenog biznisa.

Ova služba će **nastaviti da radi i ubuduće** pošto mladi koji su preko nje bili zaposleni, njihovi roditelji i društvo uopšte smatraju da je veoma korisna i konstruktivna usluga koju pruža. U svetlu iskustva stečenog kroz sprovedene aktivnosti, naučili smo kako da unapredimo marketinšku kampanju, gde da se reklamiramo da bismo imali najbolji obuhvat, kako da kontaktiramo potencijalne poslodavce, i koji su profili najtraženiji tokom letnjeg perioda. Ubuduće ćemo sa marketingom početi ranije i sprovedićemo kampanju u lokalnim školama, a

---

⁴⁴Autor potpoglavlja: Dragana LUKIĆ- BOŠNJAK (Opština Kanjiža)

ostale grupe ćemo obavestiti putem lokalnih medija i društvenih mreža. Poslodavci će biti lično kontaktirani i zamoljeni da pruže informacije o svojim potrebama ranije da bi učenici i studenti odmah mogli da počnu sa biranjem posla.

Poslovni vodiči objavljeni na veb stranici Kancelarije za mlade opštine Kanjiža i deljeni putem društvenih medija su nastali kao rezultat interakcije sa korisnicima OSS. Osim učenika i studenata koji su tražili privremeno zaposlenje, neki mladi ljudi su imali pitanja o započinjanju sopstvenog biznisa. Zbog toga je naš tematski ekspert pripremio poslovni vodič za mala preduzeća i registrovana gazdinstva. Ovi dokumenti su kratki, sveobuhvatni i napravljeni u saradnji sa knjigovođama, poreskim stručnjacima i pravnicima. Pokrivaju sve administrativne korake potrebne za započinjanje sopstvenog biznisa.

Preporuke

U opštini koja se bori sa emigracijom One-stop-shop koji se bavi pružanjem informacija o emigraciji ne bi imao smisla. Ljudi koji su rešili da odu su već istražili svoje opcije i konsultovali se sa onima koji imaju konkretno iskustvo sa prolaženjem kroz celu proceduru. Imigracija u opštinu je minimalna, i do nje obično dolazi putem braka, te su ljudi upoznati sa potrebnim procedurama. Jedini tip One-stop-shop usluge koja bi bila korisna je ona koja **pomaže potencijalnim mladim emigrantima nuđenjem besplatne podrške u vezi sa poslovanjem** i obezbeđuje pristup mreži relevantnih stručnjaka i administrativnih radnika u različitim administrativnim jedinicama.

OSS aktivnosti sprovedene tokom projekta YOUMIG su delimično adekvatne za potrebe opštine pošto se **bave problemom sa kojim se lokalna omladina susreće – nezaposlenost i nedostatak prilika – ali je faktor atraktivnosti života u inostranstvu i dalje dominantan** i biće potrebna intervencija mnogo većeg obima, a ona prevazilazi mogućnosti opštine.

Gradska administracija mora da uvidi da **mladi ljudi nemaju uvek dobar utisak u vezi sa uslugama koje ona pruža, i da alternative mogu biti efektne**. Dobro osmišljeni projekti u vezi sa omladinom su veoma važni za emigraciona društva pošto oni pokazuju **da postoji želja da se mladi zadrže, i da imaju šansu da budu uspešni ako ostanu u svom rodnom gradu**. Preporučljivo je **da opština ustanovi kancelariju sa dvojezičnim osobljem** da bi se obezbedila pomoć onima koji žele da započnu ili unaprede svoj **posao**. Osoblje bi trebalo da bude u kontaktu sa različitim stručnjacima da bi pomogli svojim korisnicima. Osim administrativne uloge, oni bi trebali da budu u kontaktu sa **Kancelarijom za mlade, Omladinskom zadrugom, Odeljenjem za lokalni ekonomski razvoj, savetnicima za MSP** i svima drugima koji mogu biti

od pomoći u svakodnevnom radu. Sakupljene informacije iz OSS bi se trebale podeliti sa gorepomenutim telima, da bi one mogle biti uključene i u njihov rad.

Pronalaženje prave osobe za taj posao može biti najvažniji faktor. Moraju biti zainteresovani za temu, bilo bi dobro da su putovali i stekli iskustvo u inostranstvu pre nego što su odlučili da se vrate. Ta perspektiva je važna zbog komunikacije sa korisnicima. Moraju biti pozitivni, elokventni, upoznati sa internetom i njegovim mogućnostima, proaktivni i maštoviti.

Ova vrsta pristupa bi mogla biti ono što je potrebno mladim ljudima da povrate poverenje u institucije i da ih zapravo motiviše da potraže pomoć u takvim službama.

Pravne nadležnosti u administrativnim pitanjima u vezi sa migracijama mladih

Glavne **oblasti intervencije** u kojima **opština** ili **centralna vlada** imaju pravni osnov za delovanje su navedene u tabeli ispod.

Pitanja koja se mogu rešiti na lokalnom nivou su:

- Registracija promene bračnog statusa
- Registracija rođenja deteta
- Registracija kupovine vozila
- Plaćanje lokalnih poreza koji uključuju administrativne, komunalne i poreze na imovinu
- Upis u predškolsku ustanovu, osnovnu školu, lokalnu srednju školu u datim institucijama

Druga administrativna pitanja koja se mogu rešiti u lokalnu, ali su u nadležnosti nacionalnog nivoa su:

- Dobijanje ili produženje lične karte, pasoša, boravišne dozvole, uverenje o registraciji
- Dobijanje ili produženje vozačke dozvole
- Registracija ili promena boravišta

Tabela 1. Lista tipičnih administrativnih pitanja za mlade imigrante / povratne migrante

Glavne kategorije	Konkretna administrativna pitanja	Opštinska nadležnost (navesti odeljenje)	Nadležnost centralne vlade (navesti instituciju)	Napomene:
Zvanični lični dokumenti	Dobijanje ili produženje lične karte, boravišne dozvole, uverenje o registraciji		Ministarstvo unutrašnjih poslova, policijska uprava Kikinda, policijska stanica u Kanjiži	Korisnik sve uradi lokalno, proverava se i šalje nazad iz Beograda
	Dobijanje ili produženje vozačke dozvole		Ministarstvo unutrašnjih poslova, policijska uprava Kikinda, policijska stanica u Kanjiži	Korisnik sve uradi lokalno, proverava se i šalje nazad iz Beograda
	Registracija promene boravišta		Ministarstvo unutrašnjih poslova, policijska uprava Kikinda, policijska stanica u Kanjiži	Korisnik sve uradi lokalno, proverava se i šalje nazad iz Beograda
	Registracija promene bračnog statusa	Odeljenje za opštu upravu i zajedničke poslove		
	Registracija rođenje deteta	Odeljenje za opštu upravu i zajedničke poslove		
	Registracija imovine ili kupovine vozila	Lokalna poreska uprava za vozila	Ministarstvo finansija- Poreska uprava i Republički geodetski zavod za imovinu	
Zapošljavanje	Dobijanje radne dozvole		Agencija za privredne registre	Da bi se započeo privatan posao, osoba dolazi u Odeljenje za lokalni ekonomski razvoj koji

				dokumentaciju prosleđuje Agenciji za privredne registre
	Započinjanje biznisa		Agencija za privredne registre	
	Podrška u nalaženju posla		Lokalni ogranak Nacionalne službe za zapošljavanje	
Porezi	Dobijanje PIB-a		Ministarstvo finansija- Poreska uprava	
	Plaćanje poreza na dohodak, dobijanje povrata		Poreska uprava	
	Plaćanje lokalnih poreza (navesti poreze)	Lokalna poreska uprava		Lokalni administrativni, komunalni i porez na imovinu
Zdravstveni i socijalni transferi	Dobijanje zdravstvenog osiguranja (za pristup javnim zdravstvenim uslugama)		Republički fond za penzijsko i invalidsko osiguranje	
	Dobijanje finansijske socijalne pomoći (bilo koje vrste)		Ministarstvo za rad, zapošljavanje, boračka i socijalna pitanja	Finansijska pomoć se pruža preko Nacionalne službe za zapošljavanje i Centar za socijalni rad
Obrazovanje	Upis u predškolsku instituciju	Predškolska institucija		
	Upis u osnovnu školu	Osnovna škola		
	Upis u srednju školu	Srednja škola		
	Upis na stručno usavršavanje	Lokalna srednja škola, obrazovne institucije koje nisu škole		
	Upis na fakultet		Državni ili privatni fakulteti	
	Nostrifikacija diplome		Ministarstvo prosvete, nauke i tehnološkog razvoja	

	Učenje jezika (subvencionisano)	Neformalne obrazovne institucije		
<i>Drugo</i>	<i>Navedite druga pitanja ako su relevantna</i>			

POGLAVLJE 4

BOLJA SARADNJA IZMEĐU AKTERA U POLITIKAMA⁴⁵

4.1. Transnacionalne šeme saradnje između opština⁴⁶

Migracije mladih su transnacionalni fenomen po svojoj prirodi; svaki migrant odlazi iz lokalnog konteksta i stiže u lokalni kontekst. **Bolja koordinacija i saradnja između društava iz kojih migranti odlaze i onih u koja dolaze je ključna** za efikasno upravljanje njenim uzrocima, procesima i uticajima

Šeme transnacionalne saradnje projekta YOUMIG su bile usmerene na **testiranje opcija za interakciju između opština koje su pogođene migracijama mladih**. Zajednička metodologija za testiranje tih šema je razvijena i primenjena sa sledećim glavnim ciljevima:

- Da bi razumeli lokalne kontekste: gde mladi migranti stižu ili odakle dolaze
- Da bi se započela saradnja na relevantnim poljima (npr. socijalne službe, obrazovanje, tržište rada)
- Da bi se ispitala rešenja koja su na obostranu korist

Drugi praktični cilj u smislu podsticanja saradnje među opštinama je bilo da se posmatraju dobre prakse u rešavanju problema migracija mladih i da se napravi praktični vodič za druga društva na lokalnom nivou u Evropi koja imaju slične migracione profile i izazove. Na lokalnom nivou je to znanje poslužilo kao osnova za lokalnu strategiju upravljanja uticajima migracije mladih.

U drugom delu 2017. godine, svaki od lokalnih YOUMIG partnera je posetio grad u oblasti Dunavskog, iz kojeg/u koji lokalna omladina migrira. Kao alternativa, mogli su da se biraju gradovi pobratimi ili gradovi sa kojima su uspostavljene posebne veze.

⁴⁵Poglavlje 4 je povezano sa Data Toolkit-om putem jedne ekspertske studije. Preporuke za nacionalne politike (zasnovane na glavnim nalazima Foruma o statistici i koordinaciji politika vezanih za migracije i Foruma o statistici i planiranju politika migracija) su dostupne u Data Toolkit-u delu 'YOUMIG – Glavni rezultati' *Politike*.

⁴⁶ Autor potpoglavlja: Veselina DIMITROVA (Opština Burgas)

U drugom delu 2018. godine, u drugoj rundi studijskih putovanja su se međusobno posećivali gradovi iz YOUMIG partnerstva. Cilj poseta je bio da se procene pilot aktivnosti koje su sproveli partneri sličnog profila, i da se na taj način proširi spektar mogućnosti transnacionalne saradnje, pružajući mogućnost za unapređenje lokalnih usluga na osnovu evaluacionog izveštaja.

U oba slučaja je urađena zajednička metodologija za pripremu i sprovođenje studijske posete. Njen glavni cilj je bio da se lokalnim partnerima obezbedi praktično sredstvo za implementaciju poseta, i da se daju opšte smernice za donošenje zaključaka iz perspektive projekta.

Pripremna faza **prve studijske posete** je uključivala identifikaciju grada u koji se posećuje prema profilu, uspostavljanje kontakta sa relevantnim organima vlasti, uključivanje lokalne dijaspore i organizovanje posete. Tokom posete su **lokalni partneri diskutovali o temama vezanim za migraciju** koje bi mogle da posluže kao osnova za unapređenje. One su rezimirane u izveštajima koji su korišćeni da se formulišu preporuke za YOUMIG pilot aktivnosti i One-stop-shop pristupe, kao i za druge lokalne aktivnosti koje za cilj imaju unapređenje lokalnih usluga u oblasti migracija mladih i integracije migranata.

Iskustvo iz **druge runde studijskih poseta** sprovedenih između partnera sa sličnim profilima koji su imali sličan tip pilot aktivnosti, je otvorilo mogućnost za eksternu **đubinsku procenu pilot usluga**, i na taj način, mogućnost za njihovo unapređenje. Evaluacioni izveštaji koje su partneri napravili su sadržali preporuke za dobre prakse koje se mogu preneti.

Studijske posete u okviru projekta YOUMIG su lokalnim partnerima donele važne ulazne informacije, ali su i ojačale transnacionalne veze opština. Takođe su započele diskusije o nekim **pitanjima lokalne uprave vezanim za migracije** kao što su:

- Lokalne strategije za sakupljanje korisnih informacija o migrantskim grupama koje dolaze u / odlaze iz opština, i izvori podataka kojima se može pristupiti i koji se mogu koristiti lokalno (registri lokalnih/nacionalnih uprava ili institucija, lokalne ili nacionalne ankete, istraživanja)
- Preporuke za najkorisnije izvore podataka za donošenje politika u vezi sa migracijama i omladinom
- Podaci vezani za migracije u donošenju odluka i politika i njihova važnost za bolje upravljanje tim procesima
- Identifikacija slabih strana uprave i načini unapređenja
- Nove prakse ili projekti za upravljanje posledicama migracija primenjeni poslednjih godina i njihovi rezultati

- Inovativne mere upravljanja migracijama za dalje sprovođenje
- Dostupne informacije o stavovima i potrebama mladih migranata u odnosu na lokalnu administraciju (npr. u vezi sa njihovim administrativnim obavezama, zadovoljstvom ili konfliktom sa institucionalnim telima koja imaju veze sa migracijama i sa glavnim trendovima i pitanjima vezanim za migracije mladih, buduće planove i motivaciju migranata, itd.)
- Preporuke za procese upravljanja posledicama migracija ili procese registracije
- Preporuke za mogućnosti saradnje sa lokalnim vlastima ili kancelarijom za migracije u emigracionoj/imigracionoj zemlji

4.2. Unapređenja šema transnacionalne saradnje između lokalnih uprava: iskustvo Kanjiže⁴⁷

Studijske posete su možda **najmoćnije sredstvo za razmenu iskustava koje lokalne samouprave imaju na raspolaganju**. Povezivanje sa gradovima/opštinama koje imaju slične probleme i pronalaze i primenjuju rešenja je mnogo korisnije nego čitanje hiljada stranica i teorija u vezi datog izazova.

Prvo studijsko putovanje je Kanjiža imala u **Hajdenhajm u Nemačkoj**. To je naselje u koje emigrira najviše lokalnog stanovništva. Nažalost, do sastanka sa predstavnicima gradske vlasti nije došlo. To se može pripisati jezičkim barijerama, ali i internim procedurama u lokalnoj gradskoj kući. Bilo bi veoma značajno razgovarati sa predstavnicima grada i saznati kakve posledice imigracija ima na njihovu infrastrukturu, zdravstvene i socijalne usluge, obrazovanje, itd. Bilo je nekoliko **razgovora sa ljudima koji su emigrirali iz Kanjiže**, ali nisu bili radi da otkriju razloge za emigraciju, kakav im je status na radnom mestu, kako je u školi i kako se snalaze sa jezičkim barijerama. Nije bilo novih pokušaja da se stupi u kontakt sa predstavnicima grada ili emigrantima.

Međutim, drugo studijsko putovanje je bilo potpuno uspešno. Predstavnici opštine su posetili **Mariborsku razvojnu agenciju**, projektnog partnera koji ima sličan pilot projekat. Sama agencija se bavi podrškom i obrazovanjem preduzetnika i **ima svoj co-working prostor**. Kao regionalno telo, odgovorna je za koordinaciju regionalnih razvojnih aktivnosti. Ima iskustva sa razvojem klastera i mreža, utvrđivanjem regionalnih informacionih sistema, internacionalizacijom MSP-a, podrškom mladih preduzetnika/ start up-ova, razvojem turizma, razvojem kreativnih industrija i razvojem ruralnih oblasti.

---

⁴⁷Autor potpoglavlja: Dragana LUKIĆ-BOŠNJAK (Opština Kanjiža)

Pošto se njihov pilot bavio podrškom mladih preduzetnika i start up-ova unutar postojećeg co-working prostora, bilo je korisno videti kakvu mrežu nude svojim korisnicima. Osim obuka i radionica koje sama Agencija obezbeđuje, imaju jaku mrežu saradnika koji su svi relevantni stručnjaci na teme poslovanja i administracije. Bilo je dobro videti **kako različite organizacije saraduju kako bi pomogle mladim preduzetnicima**. Prikazani su nam divni i efikasni projekti koje država finansira i koji nude sveopštu edukaciju i praksu početnicima.

Tokom posete smo se sreli sa ljudima koji razmišljaju na nama sličan način, koji imaju pozitivna iskustva sa aktivnostima koje naša opština sada pokušava da uvede, i tokom dvodnevne posete smo napravili nezvanične planove za saradnju. Pošto je naša opština projektno veoma aktivna, znamo koliko je važno da se širi mreža saradnje. Mnoga partnerstva su nastala iz projekata i na osnovu preporuka partnera.

To što smo bili i **domaćini** je takođe bilo veoma značajno. Naši partneri iz **Graca** su nam dali odlične ideje u vezi sa pravcem u kom bismo mogli da krenemo ne samo da bismo podstakli naše mlade sugrađane da ostanu, već i da postanemo više od gradića koji ima co-working prostor. Dobili smo preporuke u vezi sa načinima na koji način bismo mogli da postanemo opština koja će privući nove ljude. Bilo nam je korisno to što je neko iz druge perspektive video koje potencijale imamo i naveo nas da razmišljamo o novim pravcima.

Preporuke

U zaključku, **otvorena saradnja lokalne samouprave** sa drugim naseljima u cilju razvoja zavisi od donosilaca odluka i operativaca u datoj administraciji.

Učešće u raznovrsnim projektima pruža mogućnosti za dalju saradnju između samouprava i opštinskih institucija, ali i za **širenje partnerske mreže** kada partneri preporučuju organizaciju zbog njene pouzdanosti i sposobnosti

Komunikacija, znanje i razmena iskustava su ključni za dugoročni lokalni razvoj, za unapređenje kapaciteta i sticanje novih perspektiva u vezi sa postojećim potencijalima.

4.3. Šeme saradnje za saradnju između različitih nivoa uprave i preporuke za politike⁴⁸

⁴⁸ Autor potpoglavlja: Jelena PREDOJEVIĆ-DESPIĆ (Institut društvenih nauka, Srbija)

Upravljanje na različitim nivoima uprave (URNU), po definiciji Odbora regija Evropske unije ⁴⁹ **označava koordinisano delovanje Evropske unije, njenih članica i lokalnih i nivoa uprave nižih od nacionalnih** zasnovano na partnerstvu, i uključuje operacionu i institucionalnu saradnju tokom svih faza ciklusa donošenja politike – od nacrtu do primene. To delovanje zahteva koordinaciju i raspodelu nadležnosti na svim nivoima uprave – uglavnom od nacionalnih do lokalnog nivoa. U nekim slučajevima, kao što je EU, uključen je i transnacionalni nivo uprave, koji ima velik značaj, pogotovo u svetlu sve veće važnosti URNU u politikama vezanih za migracije i integraciju. Stoga se URNU odnosi na vertikalnu i horizontalnu disperziju centralne vlasti. Vertikalna se odnosi na aktere na različitim teritorijalnim i administrativnim nivoima, a horizontalna na aktere i oblasti na istom nivou upravljanja.

Regionalne i lokalne kompetencije u vezi sa migracionim politikama nemaju širok raspon. Ipak, **lokalna uprava je dužna da obezbedi određene usluge za migrante**. Stoga je saradnja na UNRU osnovna potreba lokalnih uprava, a opštine bi trebalo da se posmatraju kao partneri u dijalozima o politikama o ciljevima i indikatorima migracija i integracije na nacionalnom nivou.

Izazov je razviti i sprovesti koherentne i koordinisane politike u različitim oblastima politika i na različitim nivoima upravljanja u oblasti migracija. Politike se često sprovode nekoordinisano što rezultira nedoslednostima u politikama koje se sprovode na različitim nivoima uprave. Zbog toga je važno razviti strategije i politike kojima se neguje saradnja između različitih nosilaca procesa i nivoa administracije, kao i efikasna koordinacija između nacionalnih i nižih nivoa administracije, lokalnih vlasti, civilnog društvenog sektora i drugih relevantnih nosilaca procesa.

Putem građenja šema saradnje na različitim nivoima uprave, **projekat YOUMIG je dao svoj doprinos u mogućnostima olakšavanja saradnje između različitih nivoa upravljanja**, dok je istovremeno obezbeđivao i poligon za testiranje za mehanizme razmene znanja. dok je istovremeno obezbeđivao i poligon za testiranje mehanizama za razmenu znanja. Ishodi aktivnosti su predloženi modaliteti saradnje između nacionalnih administrativnih tela, statističkih zavoda, naučnih instituta i lokalnih samouprava. Projekat je radio na tome da se

---

⁴⁹ 2009. godine, Odbor regija Evropske unije je pripremio belu knjigu o upravljanju na različitim nivoima uprave, koju je pratila Povelja o upravljanju na različitim nivoima uprave 2012. godine, utvrđujući da različite nadležnosti i odgovornosti među različitim nivoima uprave u Evropskoj uniji mogu rezultirati većom ekonomskom, društvenom i teritorijalnom kohezijom u Evropi ako se radi u partnerstvu. Pregled početka naučne debate je dao npr. BACHE, I.: Multilevel Governance and European Union Regional Policy, in: BACHE, I., FLINDERS, M. (2004) Multi-level governance. Oxford University Press, New York, USA. pp. 165-178.

migracije mladih lakše mere, evaluiraju, da se njima lakše upravlja u smislu njihovih uzroka, procesa i uticaja, da bi se došlo do unapređene saradnje URNU.

Slika 10. Upravljanje na različitim nivoima uprave u cilju boljeg upravljanja migracijama mladih

Projekat je dao značajan doprinos u prevazilaženju specifičnih izazova (identifikovanih kroz aktivnosti ‘WP 4.2 Set novih ili unapređenih indikatora’ i ‘WP 5.2 One-stop-shop’) putem uspostavljanja kanala institucionalne saradnje na različitim nivoima upravljanja.

Na osnovu YOUMIG šema URNU **koordinacija i procesi upravljanja** definisani su putem sledećih koraka:

- Prepoznavanje najprimerenijih rešenja za svaki izazov u oblasti migracionih indikatora/politika
- Razvoj strategije uključivanja nosilaca procesa
- Prepoznavanja ključnih nosilaca procesa

- Definisiranje odgovornosti i procesa donošenja odluka

Preporuke za politike na nacionalnom nivou su se bavile unapređenjem institucionalnih kapaciteta za sve uključene aktore, kao i negovanjem i unapređenjem transnacionalne saradnje.

Da bi se obezbedio okvir za sprovođenje projekta, organizovane su dve radionice na nacionalnom nivou u svim zemljama učesnicama. Na njima su učestvovali partneri na projektu YOUMIG iz date zemlje kao i relevantni nosioci procesa (uglavnom tematski eksperti i predstavnici državnih institucija na nacionalnom nivou, predstavnici lokalnih samouprava) koji su – na osnovu svog znanja i iskustva – doprineli razradi razmatranih pitanja. Na prvoj radionici, koja je predstavljala **Forum o statistici i koordinaciji politika vezanih za migracije (FSKPM)**, mapirano je postojeće znanje i kompetencije, evaluirane su trenutne prakse saradnje i definisane su potrebe i mogućnosti za unapređenje saradnje između različitih nivoa uprave za odabrane indikatore (najrelevantnije za sve nivoe i ključne za lokalni nivo) i političke mere koje je potrebno unaprediti. FSKPM je poslužio da se daju primeri uspostavljanja kanala saradnje između institucija uključenih u dijalog. Naredna radionica je bila **Forum o statistici i planiranju politika migracija (FSPPM) u cilju formulisanja nacionalnih preporuka** i na njoj je bila omogućena rasprava i finalizacija preporuka za politike na nacionalnom nivou na osnovu rezultata FSKPM, kao i iskustva saradnje tokom sprovođenja projekta. Uključene su dve oblasti intervencije: delovanje sa ciljem unapređenja dostupnosti i kvaliteta indikatora, kao i aktivnosti koje se bave kompleksnim aktivnostima pronalaženja adekvatnog rešenja za izazove u osmišljavanju i sprovođenju politika prema migracijama mladih na različitim nivoima uprave.

Što se tiče koristi od ove projektne aktivnosti, važno je naglasiti da uključivanje profesionalaca i tematskih eksperata, kao i nosilaca procesa na nacionalnom, regionalnom i lokalnom nivou u konstruktivne dijaloge na FSKPM i FSPPM samo po sebi predstavlja značajan korak napred u razvoju konstruktivnog političkog odgovora na izazove koje donose migracije mladih.

Predloženi primeri saradnje URNU razvijeni kroz tematske aktivnosti projekta YOUMIG (a nalaze se u nacionalnim preporukama svake od zemlje učesnice) imaju veliku korist i mogu se podeliti u nekoliko grupa:

Veća efikasnost vezana za unapređenje institucionalnih okvira i preciznija identifikacija uloga i veza u procesu donošenja odluka - Uopšteno, sve zemlje učesnice u projektu YOUMIG su obezbedile korisne predloge za moguću saradnju UNRU. One uključuju formulaciju preporuka da bi se unapredio institucionalni okvir da bi se olakšalo upravljanje migracijama mladih na različitim nivoima uprave. Unapređenje transnacionalne saradnje

putem bilateralne ili multilateralne saradnje između država radi sakupljanja podataka je takođe naglašeno. Kao što je navedeno u izveštaju Austrije, saradnja mora da se sprovodi dugoročno sa političkom punomoći da bi moglo da se radi efikasno. Bugarski slučaj preporučuje uspostavljanje među-ministarske radne grupe koja bi razmatrala zakonodavstvo i dostupne regulatorne dokumente. Osim toga, ta grupa bi predlagala i odgovarajuće promene zakona u cilju omogućavanja što kvalitetnije proizvodnje relevantnih informacija o migracijama mladih.

Veća doslednost među nacionalnim, regionalnim i lokalnim planovima - Na primer, izveštaj Slovenije predlaže da različiti nivoi uprave – a svaki od njih značajno doprinosi regionalnim razvojnim agencijama – podele odgovornost za pružanje usluga vezanih za migrante, tvrdeći da je takva odredba od strateškog značaja izvan opštinskih granica. Izveštaj Rumunije u prvi plan stavlja dve paralelne strategije politika koje se tiču višjezične lokalne administracije koje bi mogle da predstavljaju korak napred za opciju povratnih migracija. Preporuke Srbije uključuju institucionalizaciju ankete malog obima na opštinskom nivou. Ta mera bi obezbedila suštinske podatke o važnim pitanjima migracija mladih u cilju što boljeg upravljanju njihovim izazovima. Osim toga, stvorile bi se mogućnosti za razvijanje lokalnih strateških dokumenata u skladu sa usvojenim nacionalnim strategijama.

Uspostavljanje jasne i dosledne vizije razvoja, strateških potreba i ciljeva, kao i razvijanje povoljnijih finansijskih modela – Izveštaj Slovenije predlaže uspostavljanje pouzdane statistike o povratnim migracijama kao osnovu za razvojne strategije od nacionalnog do lokalnog nivoa, putem uspostavljanja kompleksne ali funkcionalne strukture upravljanja odozgo nadole radi identifikacije neregistrovanih emigranta. Bugarski izveštaj upoređuje različite politike migracija centralizovanih državnih uprava koje često imaju ograničene kapacitete da fleksibilno odgovore na lokalna pitanja i opštinskih vlasti koje imaju nadležnost da kreiraju i pokrenu sopstvene politike, ali im često nedostaju finansijska sredstva. Rezultat može postati takav da pitanja migracija mladih nestanu u birokratiji, a da se matične institucije od njih ograde. Zbog toga se predlaže centralnim vladama da se migracije mladih svrstaju među prioritete političkih agendi stvaranjem nacionalni strategija u ovoj oblasti uz potrebu pozivanja regionalne i opštinske vlasti da integrišu te politike u svoje lokalne strategije razvoja.

Efikasnija komunikacija i koordinacija kompetentnih službi; saradnja i razmena znanja na različitim nivoima upravljanja sa nalaskom na izgradnji kapaciteta lokalne vlasti – Slovački predlog 'Upoznavanje građana i institucija sa OSS službama' pokazuje da samo dobro utvrđena saradnja URNU i dugoročni koordinisani naponi mogu ostvariti potrebnu koncentraciju resursa da bi se izgradio dobro osmišljen brend. Preporuke Austrije ukazuju na

to da saradnja URNU može da unapredi među-institucionalnu saradnju razmenu koja je suštinska za poboljšanje kvaliteta sadašnjih podataka. Iako Austrija ima dobro organizovane statističke zavode i na regionalnom i na lokalnom nivou, druga odeljenja na nivou gradova/lokalnih centara nisu uvek dovoljno informisana o dostupnim podacima. Naglasak je stavljen na unapređenje profesionalne i tematske saradnje kao sredstva za unapređenje nivoa saradnje u statističkim zavodima i naučnim institucijama, kao i sa političkim nosiocima procesa da bi se unapredio kvalitet sakupljanja podataka.

Uspostavljanje instrumenata koji omogućuju bolje razumevanje pitanja migracija i stalno praćenje i naknadna evaluacija postignutih rezultata – Kao jedan od nekoliko predloga vezanih za unapređenje statističke tačnosti, Mađarska predlaže stvaranje integrisane statističke baze podataka koja može da koristi i primarne i sekundarne izvore, u kojoj će populacione determinante biti dostupne kroz longitudinalni pristup. Da bi se taj cilj postigao, potrebna je dugoročna saradnja različitih institucija, pogotovo na nacionalnom nivou. Za unapređenje sakupljanja podataka o migracionim tokovima, Rumunija predlaže da institucije različitog nacionalnog nivoa sprovode mikro popise u redovnim intervalima. Neometana saradnja između nacionalnih institucija bi značajno doprinela obezbeđivanju potrebnih podataka opštinama zainteresovanim za kvalitetne podatke. Izveštaj Srbije predlaže unapređenje kvaliteta postojećih baza podataka i uspostavljanje novih, kao što je YOUMIG Data Toolkit, u odnosu na koordinativnu ulogu koju Republički zavod za statistiku ima u statističkom sistemu.

4.4. Preporuke za politike saradnje u oblasti upravljanja na različitim nivoima uprave u Srbiji⁵⁰

Nacionalni partneri na projektu YOUMIG u Srbiji, kao i nacionalni nosioci procesa su zaključili da sledeće preporuke na nacionalnom nivou mogu da unaprede modalitete saradnje između nacionalnih administrativnih tela, statističkih zavoda, istraživačkih institucija i lokalnih samouprava u cilju boljeg merenja, evaluacije i upravljanja uzrocima, obrascima i uticajima migracija mladih:

1. Unapređenje pravnog okvira i potpisivanje neophodnih sporazuma o međuinstitucionalnoj saradnji sa ciljem unapređenja upravljanja migracijama mladih

---

⁵⁰Autori potpoglavlja: Gordana JORDANOVSKI, Gordana BJELOBRK, Marija JOVANOVIĆ, Marija MUCIĆ (Republički Zavod za statistiku Srbije); Dr Agneš SLAVIĆ, Dragana LUKIĆ-BOŠNJAK (Opština Kanjiža)

Upravljanje savremenim migracionim tokovima podrazumeva postojanje organizovanog nacionalnog sistema kojim je jasno definisana migraciona politika zemlje i koja je predstavljena precizno formulisanom strategijom za upravljanje migracijama, stvaranjem i definisanjem zakonskog i institucionalnog okvira za njeno sprovođenje kao i postojanjem mehanizma za efikasnu koordinaciju rada svih relevantnih aktera neophodnih za kreiranje i sprovođenje migracione politike.

Stoga je neophodno da se **obezbedi koherentan pravni okvir koji će biti usklađen sa EU regulativama i koji će olakšati komunikaciju između proizvođača statistike o migracijama**. Samo unapređenje pravnog okvira koji prati i omogućava upravljanje migracijama na kvalitetniji način podrazumeva sa jedne strane, reviziju i usklađenost sa standardima relevantnog međunarodnog prava koje uključuje radno pravo i prevenciju diskriminacije migranata po bilo kom osnovu kako bi se obezbedila primena pravnog okvira utemeljena u pravu kao i da je *socijalno, dobno i polno osetljiva*. S druge strane, neophodno je da se u dogovoru sa lokalnim autoritetima i lokalnim upravama razvije i primeni specifični nacionalni i lokalni okvir za kreiranje politika (pravna regulativa, akcioni planovi, strategije i institucionalna struktura) kako bi se na adekvatan i efikasan način odgovorilo na izazove, uslove kao i potrebe migranata, pogotovu mladih. Time bi se obezbedilo alociranje dovoljnih materijalnih i ljudskih resursa za primenu navedenih akata kako bi se iskoristio pun potencijal migracije mladih i tako kreirala situacija na obostranu korist u kojoj je moguće podržati udruženja mladih i kroz konsultativni dijalog ih uključiti u društvene tokove.

Uopšteno govoreći, kreiranje međuinstitucionalnih sporazuma treba da obuhvati ceo ciklus kreiranja politike koji omogućavaju lako praćenje tokova pravnih procesa. Neophodno je da se omogući konstantnost kvaliteta dobijenih rezultata sposobnih da odgovore na potrebe društva.

2. Prezentacija sprovedene ankete zainteresovanim opštinama kao primer dobre prakse i podrška u njenoj implementaciji na lokalnom nivou

Lista indikatora projekta YOUMIG može poslužiti kao osnova za praćenje tokova migracija mladih i konteksta unutar kojeg se odvijaju u zemljama Dunavskog regiona (16 ključnih indikatora). Osim toga, izabrano je pet novih indikatora za razvoj kao što je opisano u potpoglavlju 2.2. ove strategije.

Analiza kvaliteta dobijenih podataka, iz ankete sprovedene u opštini Kanjiža (poglavlje 2.3 Strategije), potvrdila je da je **predloženi metod prihvatljiv za prikupljanje**

podataka koji se odnose na mlade (lica starosti 18-34 godine) i njihova domaćinstva, a nepouzdan za prikupljanje podataka o indikatorima zaposlenosti od strane preduzeća.

Kako bi se došlo do održivog rešenja, u cilju obezbeđivanja neophodnih podataka za opštine koje bi se strateški bavile pitanjima migracija mladih i njihovim upravljanjem, **institucionalizacija ovog istraživanja je neophodna**. Sagledavajući nadležnosti različitih institucija i neophodne kapacitete za sprovođenje ovog istraživanja, tokom radionice *Ka upravljanju migracijama mladih kroz bolju administrativnu saradnju od lokalnog do nacionalnog nivoa* (FSPPM) zaključeno je da je moguće da se implementacija ovog istraživanja obezbedi u saradnji sa Ministarstvom državne uprave i lokalne samouprave (MDULS), Ministarstvom omladine i sporta (MOS) i na inicijativu samih opština – koje su zainteresovane za kreiranje lokalnih strategija za mlade. Uloga RZS u institucionalizaciji lokalnog istraživanja bila bi u obezbeđivanju metodologije i instrumenata za sprovođenje lokalnih istraživanja, a koja se odnose na migracije mladih i izradu lokalnih strategija - gde je primer dobre prakse stečeno iskustvo u opštini Kanjiža u YOUMIG projektu

Vlada je uspostavila „**Koordinaciono telo za praćenje tokova ekonomskih migracija u Republici Srbiji**“ početkom 2019. godine. To telo okuplja sva relevantna ministarstva i druga tela, a unutar njih ekspertsku grupu koju čine relevantni predstavnici institucija koji će predlagati nova rešenja za unapređenje zakonodavstva u oblasti ekonomskih migracija. Još jedna institucija je prepoznata tokom Foruma o statistici i planiranju politika migracija kao potencijalno veoma uticajna- Stalna konferencija gradova i opština koja je podržava razvoj opština u Srbiji dugi niz godina.

Svi ovi elementi čine osnovu za razrađivanje rešenja koja se tiču razvoja zakonskog okvira i uključivanje potrebnih institucija da bi se omogućila institucionalizacija ankete, kao i da bi se otvorila mogućnost razvoja lokalnih strateških dokumenata koji bi bili u skladu sa usvojenim nacionalnim strategijama.

3. Edukacija i razvoj kapaciteta lokalnih samouprava u korišćenju specijalizovanih baza podataka

Za donošenje odluka na lokalnu neophodno je bazirati se na pouzdanim podacima, koji moraju biti lako dostupni i jasni/razumljivi donosiocima odluka. Sa tim u vezi, RZS je na svom zvaničnom sajtu obezbedio veliki broj raspoloživih podataka iz svoje nadležnosti i njihove detaljne metodološke informacije u SDMX formatu u okviru diseminacione baze, kao i u drugim formatima - na primer **DevInfo baze podataka** (<http://devinfo.stat.gov.rs/Opstine/libraries.aspx/Home.aspx>), koja Pregled stanja i razvoja opština i sadrži 180 indikatora do nivoa opština, za vremenski period od 2010-2018. (trenutno stanje – ažuriranje najmanje dva puta godišnje). DevInfo format obezbeđuje jednostavan pregled baza podataka i njihovu vizuelizaciju, izradu izveštaja, tabela, grafikona i mapa i namenjen je donosiocima odluka. Takođe, ovi podaci mogu se lako eksportovati u druge

formate (npr. Youmig Data toolkit), i na taj način povećati prikaz sadržaja svih neophodnih podataka da bi nosioci procesa na lokalnom nivou mogli da odgovore na izazove sa kojima se suočavaju. RZS nudi svoju podršku u korišćenju DevInfo baza podataka kroz obuke, gde se svi zainteresovani korisnici (lokalne samouprave) mogu prijaviti na adresu zavoda.

Jedan od proizvoda YOUMIG projekta je **Data toolkit**, gde bi se skladištili svi podaci iz usvojene Liste indikatora (16 osnovnih i 5 dodatnih indikatora), a uloga RZS bi bila da pomogne da se ovi podaci redovno ažuriraju. Ova aktivnost bi mogla biti deo akcionog plana za implementaciju lokalnog strateškog dokumenta u kom bi RZS imao ulogu.

4. Unapređenje kvaliteta postojećih baza podataka i uspostavljanje novih kroz koordinacionu ulogu RZS u statističkom sistemu

Zavod je pokrenuo **izmene i dopune Zakona o zvaničnoj statistici** kako bi obezbedio adekvatan pravni okvir za razvoj efikasnog, profesionalnog, nezavisnog i održivog statističkog sistema. Glavni cilj je da se promeni status i ojača koordinaciona uloga RZS-a među ostalim relevantnim proizvođačima zvanične statistike, da se ojača pozicija RZS-a u smislu korišćenja administrativnih izvora, kao i da se osiguraju obavezne konsultacije sa RZS-om u uspostavljanju novih ili izmenama postojećih administrativnih izvora. Potrebno je unaprediti saradnju sa drugim proizvođačima zvanične statistike, kao i prilagoditi izvore administrativnih podataka potrebama metodologije koja se primenjuje.

Redovno održavanje **DevInfo** baza podataka o lokalnom razvoju i profilima opština i planirani razvoj **portala Otvoreni podaci** - razmena svih postojećih podataka u zvaničnom statističkom sistemu za opštine - mogu biti „lako dostupna mesta“ gde se mogu dobiti podaci na nivou opština.

Uspostavljanje Centralnog registra stanovništva (CPR) Vlada Srbije je usvojila Predlog zakona o Centralnom registru stanovništva. U 2019. godini, CPR bi trebalo da obuhvati osamnaest administrativnih evidencija i pet baza podataka. Takođe, Vlada je uspostavila „Koordinaciono telo za praćenje tokova ekonomskih migracija u Republici Srbiji“ čija je svrha da prati tokove ekonomske migracije u Srbiji, a koje okuplja sve relevantan ministarstva i druga tela.

Dve lokalne politike su izabrane kao centralne za unapređenje saradnje URNU:

1. Donošenje odluka na nivou jedinca lokalne samouprave zasnovane na podacima

Predlaže se i formiranje onlajn platforme za lokalne samouprave gde mogu razmeniti iskustva u oblasti upravljanja migracionim tokovima.

Radi stimulacije povratka osoba koji trenutno žive u inostranstvu predlaže se formiranje centra (ili u okviru postojeće strukture na lokalnom nivou odrediti osobu odgovornu za pomoć) za osobe koje se vraćaju iz inostranstva. Trebalo bi pružiti kompletne informacije o svim aspektima povratka kući. To zahteva saradnju sa:

- Ministarstvom unutrašnjih poslova (izrada ličnih dokumenta),
- Poreskom upravom (plaćanje poreza),
- Fondom za zdravstveno osiguranje (naći način da osobe koje žive u inostranstvu, a vrate se na kraći ili duži boravak imaju zdravstveno osiguranje u Srbiji)
- Fondom za PIO (priznavanje staža stečenog u inostranstvu)
- Ministarstvom za obrazovanje (pojednostavljenje procesa nostrifikacije diplome stečene u inostranstvu)
- Nacionalnom službom za zapošljavanje (aktuelne informacije o slobodnim radnim mestima, o merama za samozapošljavanje mladih)

2. Lakše zapošljavanje mladih

Kako je glavni razlog emigracije mladih iz Republike Srbije ekonomske prirode, zbog neadekvatnog zapošljavanja, teškoća u pronalaženju adekvatnog posla i niskih zarada, mere lokalne samouprave koji imaju za cilj da olakšaju zapošljavanje predstavljaju važan element u procesu upravljanja migracijama mladih.

Lokalne samouprave imaju posredničku ulogu u procesu olakšavanja zapošljavanja. Država ima glavnu ulogu u omogućavanju lakšeg zapošljavanja mladih. **Lokalna samouprava treba da omogući informisanje zainteresovanih o programima lakšeg zapošljavanja dostupnih za stanovnike date opštine.**

Mere za lakše zapošljavanje mladih zahteva saradnju lokalne jedinice samouprave sa sledećim institucijama (i grupama):

- Ministarstvom obrazovanja (nostrifikacija diploma)
- Nacionalnom službom za zapošljavanje (aktuelna slobodna radna mesta)
- Privatnim agencijama za zapošljavanje (aktuelna slobodna radna mesta)
- Privrednim subjektima (o njihovim poslovnim planovima koji utiču na broj i strukturu potrebnih kadrova u budućnosti) –
- Odeljenjem za privredu i lokalni ekonomski razvoj,
- Sa osobama koje traže posao (dobrovoljno prijavljivanje u bazu i ažuriranje podataka)

ANEKS

Tehničke smernice za upotrebu Data Toolkit-a⁵¹

Data Toolkit je softver prilagođen korisniku koji predstavlja rezultate projekta YOUMIG putem pristupa ‘sve u jednom’. Svi podaci i analize proizvedene u vezi sa opštinama koje su učestvovalе u projektu su dostupne u digitalnom formatu u Data Toolkit-u. Njegov glavni cilj je da podrži lokalne vlasti u stvaranju lokalnih baza podataka na osnovu indikatora razvijenih tokom projekta.

Data Toolkit omogućava opštinama da nezavisno mere i prate lokalne procese, čak i nakon završetka projekta YOUMIG. Bolja upotreba podataka o migracijama u strateškom planiranju i donošenju odluka u povezanim oblastima politika je od najveće važnosti. Iz tog razloga merenje migracija mladih i njenih efekata na lokalni razvoj mora biti prioritet za svaku opštinu na koju ima uticaj.

Osnovne ideje iza dizajna Data Toolkit-a su bile sledeće:

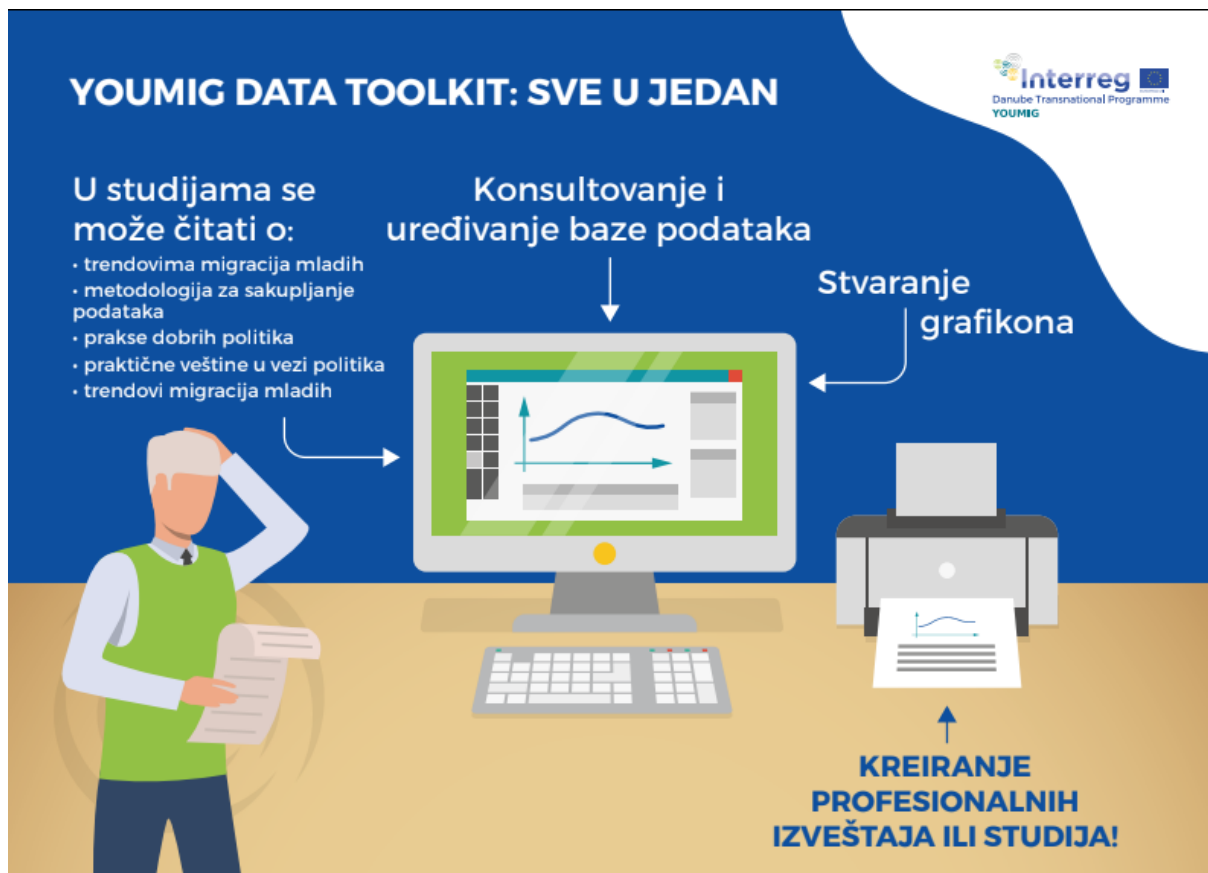
- Predstavnici lokalnih samouprava bi morali da budu u mogućnosti da prate lokalne društvene procese sami, putem platforme koja je jasna i laka za upotrebu
- Treba da im se obezbedi sveobuhvatan i strateški koristan set podataka o migracijama (mladih) visokog kvaliteta, i treba da im se obezbedi njihov društveni i ekonomski kontekst
- Podaci treba da mogu da budu dostupni u vizuelnom obliku da bi pomogli kod donošenja odluka
- Lokalni predstavnici i donosioci odluka bi trebali da imaju mogućnost da produže vremenske serije u budućnosti dodajući sopstvene podatke da bi mogli da ih posmatraju i analiziraju iz dugoročne perspektive
- Treba da sadrže neke osnovne uporedne vrednosti koje olakšavaju poređenje nivoa i trendova analiziranih indikatora da bi se moglo naglasiti kada trend počinje da biva ‘negativan’
- Treba da bude komplementaran i funkcionalan digitalni aneks za lokalne strategije (i obratno), u ‘sve u jedan’ formatu

---

⁵¹ Autori potpoglavlja: Branislav ŠPROHA i Boris VANO (Institut za informatiku i statistiku, Slovačka)

- Treba da je prilagođen svakoj partnerskoj opštini (zemlji), ali treba i da sadrži komparativne skupove podataka između zemalja dostupne svim korisnicima

Slika 11. YOUMIG Data Toolkit softver

Softver je kreiran kao VBA (Visual Basic for Applications) aplikacija, i radi u Microsoft Excel-u kao i u Linux i Open Source softveru. Data Toolkit je ekstenzija fajlovima u *.pdf i *.xlsx formatima. Svi fajlovi u Data Toolkit-u su imenovani analogno. Čuvaju se u folderskim strukturama. Sadržaj foldera korisnici mogu uređivati; međutim, imena i struktura foldera se ne može menjati.

Što se tiče sadržaja, Data Toolkit je podeljen na dva glavna dela: informacije o projektu YOUMIG, i informacije i podaci o opštinama učesnicama projekta.

Deo **prezentacije projekta** počinje sa informacijama poput pozadine i ciljeva; dalje predstavlja strukturu projekta i glavnih ishoda. Oni su sledeći:

- Konceptualni okvir za izučavanje migracija mladih u Dunavskom regionu

- Lokalne status kvo analize koje pružaju pregled trendova u migracijama mladih i povezanim društvenim fenomenima za svakog lokalnog partnera
- Zbirka evropskih i globalnih dobrih praksi i relevantnih usluga i aktivnosti vezanih za migracije mladih
- Evaluativni izveštaj o indikatorima migracija mladih
- Pilot aktivnosti zasnovane na dobrim praksama, testiranju inovativnih rešenja za upravljanje i uticaj migracija mladih
- Politike i strategije usmerene na lokalne mere omladinskih politika, upravljanje na različitim nivoima i šeme transnacionalne saradnje

Sve informacije i podaci o opštinama predstavljenih u Data Toolkit-u su nastali kao rezultati projekta. Na osnovu ovih podataka je predstavljena sveobuhvatna slika migracija mladih (uključujući indikatore, predviđanja i status kvo analizu) za svaku opštinu. Uključeni su opšti geografski, društveni i ekonomski podaci, uključujući i BDP po glavi stanovnika i inflacione stope.

Osnovni podaci su većinom demografski. Indikatori vezani za populacionu dinamiku, poput prirodnog priraštaja, neto migracije i totalnog porasta su uključeni. Nekoliko setova podataka u vazii sa unutrašnjom i međunarodnom migracijom – npr. državljanstvo i zemlja rođenja stanovnika, u kombinaciji sa starošću i polom su takođe prikazani.

Indikatori osmišljeni i unapređeni unutar projekta YOUMIG su namenjeni merenju i proceni migracije mladih na lokalnom nivou. Postoje dva seta: ključni indikatori i dodatni indikatori. Ključni indikatori su identični za sve opštine, a dodatni su osmišljeni za pojedinačne opštine na osnovu specifičnosti njihove situacije sa migracijom.

Ključni indikatori se fokusiraju na četiri polja: populacija, obrazovanje, tržište rada i druge (lokalno-specifične) teme. Data Toolkit sadrži 16 ključnih indikatora po opštini i dodatne (1 do 5 indikatora).

Indikatori vezani za glavne **demografske strukture**:

- Emigracija i imigracija u naselje
- Glavne emigracione zemlje obzirom na godišnje stokove i tokove imigranata
- Registrovani povratnici po osnovnim strukturama (starost, pol, nivo obrazovanja)

Indikatori vezani za **obrazovanje** su:

- Nivo završenog obrazovanja
- Nivo veština povratnih migranata

- Razmera mobilnosti studenata u inostranstvo

Indikatori vezani za **tržište rada** su:

- Aktivni status populacije
- Radna snaga u zdravstvu
- Prihod domaćinstva
- Regionalni BDP po glavi stanovnika

Specifični indikatori su uglavnom iz tri domena, i to:

- Subjektivni osećaj blagostanja
- Tolerancija prema strancima
- Namera da se migrira

Populaciona predviđanja (sa 2035. godinom kao završnom) su urađena za svaku opštinu. Izračunata su četiri osnovna scenarija: scenarija sa srednjom, visokom, niskom i nultom migracijom. Glavni rezultati projekcija su prikazani u delu 'Projekcija'.

Na kraju, Data Toolkit sadrži **Lokalnu status kvo analizu** (LSKA) za datu opštinu. Glavni fokus analize je na lokalnim procesima emigracije, imigracije i povratne migracije. Ova detaljna studija slučaja je koristila više metoda sakupljanja i analiziranja podataka; prikazuje poziciju date opštine u kontekstu međunarodne migracije i u svetlu socio-ekonomske međuzavisnosti. Sakupljanje podataka i njihova analiza je bila zasnovana na zajednički upotrebljavanim konceptima, uniformnoj metodologiji i konvencionalnom obradom i korišćenjem podataka.